

Cadran cultural

Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul“ din Bacău • Anul IV • Nr. 6 (22) • Noiembrie-decembrie 2021

În seara de Crăciun

Afară ninge liniștit,

În casă arde focul;

Iar noi pe lângă mama

stând,

Demult uitarăm jocul.

E noapte, patul e făcut,

Dar cine să se culce?

Când mama spune de Iisus

Cu glasul rar și dulce.

Cum s-a născut Hristos în

frig,

În ieslea cea săracă,

Cum boul peste El sufla

Căldură ca să-I facă.

Cum au venit la ieslea Lui

Păstorii de la stână

Și îngerii cântând din cer,

Cu flori de măr în mână.

George COȘBUC

Nașterea Mântuitorului și Anul Nou să vă aducă în case iubire, pace, sănătate și fericire!

La mulți ani tuturor colaboratorilor și cititorilor noștri!

Să ne vedem cu bine în 2022!

Ion Fercu - Premiul Național „Vasile Voiculescu“

Ajuns la a XXXIII-a ediție, Concursul Național de Creație Literară „Vasile Voiculescu“ și-a desemnat recent câștigătorii, printre laureați numărându-se și colegul nostru de redacție, prozatorul Ion Fercu, al cărui roman **Dac-aș fi fost Dumnezeu** (Editura Junimea, 2021) a fost încununat cu Premiul Național „Vasile Voiculescu“ pentru proză. O nouă recunoaștere a valorii scrisului său, pentru care merită toate felicitările noastre! Și nu numai! (CSG)

Pază asupra copiilor?

Păziți-vă copiii, oameni buni!

Căci vremile sânt rele.

Școala la care râvniți, ca să vi-i înălțați în viață, nu e ce credeți. Se capătă acolo multă învățătură deșartă și se deprind multe fumuri. Ajungă-i cuiva ce trebuie ca să se întoarcă, dacă n'are aripi peste măsură de largi și tari, la truda cinstită și sfântă a părinților!

Și ce tovarășii rele îi pândesc!

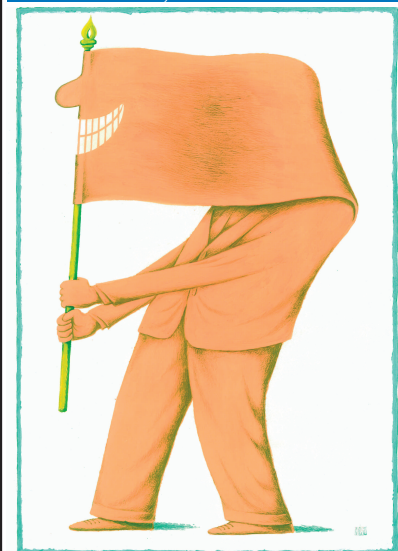
Sufletele blânde se prefac în zvâcniri sălbatece către desfrâu sau către lăcomia de putere și pentru aceasta trec și peste moarte de om.

Păziți-vă copiii, oameni buni, țineți-i cât mai mult lângă brazdă și lângă biserică. Țineți-i mai ales lângă caldele inimi ale voastre!

N. IORGA

Neamul românesc pentru popor,
16 Aprilie 1937

Zâmbiți cu... CIOȘU

Simpozionul Național de Estetică, o voce care culege și aplauze internaționale

„Simpozionul Național de Estetică este un dar extraordinar pe care Centrul de Cultură «George Apostu» îl oferă publicului, atât cât va fi el, oamenilor de cultură, atâția câți vor îndrăzni să pășească aici”... Acestea sunt vorbele de... deschidere care au fost rostite de **Gheorghe Geo Popa**, directorul instituției care gestionează fericit această manifestare de cursă lungă (ediția a XXVI-a) lipită fericit de sufletul iubitorilor de frumos și speranță, chiar și în aceste vremuri „mascate”.

Manifestarea a debutat cu „Ziua artelor vizuale”. Invitații Centrului au luat parte la vernisarea expoziției „Călătorii în timp”, cu lucrări de pictură, sculptură, grafică și fotografie, simezele Muzeului de Artă Contemporană „George Apostu” găzduind o selecție de lucrări plastice aparținând unui număr de 37 de autori. Expoziția, care a reunit lucrările realizate în cadrul ultimelor cinci ediții ale Rezidenței Tescani, a fost un veritabil potpuriu de cromatici contemporane prezentat seducător de prof. univ. dr. **Petru Bejan**. Colecția de lucrări se află în custodia comună a artistului vizual și fotografului profesionist Ovidiu Ungureanu, fondatorul *Chromatique Photo Studio & Art Gallery*, și a omului de afaceri Iosif Cernic. Au expus: Ilie Boca, Mihai Sârbulescu, Doru Ulian, Cristina Ciobanu, Mihai Chiuaru, Vasile Tolan, Liviu Suhar, Marcel Lupșe, Dionis Pușcuță, Gabriela Culic, Gheorghe Zănescu, Diana Brăescu, Sorin Nicodim, Dumitru Macovei, Ștefan Pelmuș, Sorin Ofinjac, Ovidiu Ionescu, Alexandru Macovei, Valeriu Șușnea, Ovidiu Ungureanu, Vasile Crăiță-Mândră, Pablo Rodriguez Guy, Mariana Popa, Luminița Radu, Florin Șuțu, Andrei Rosetti, Bianca Rotaru, Luminița Radu, Aknay János, Elena Lupașcu, Geanina Ivu, Dragoș Pătrașcu, Bogdan Teodorescu, Gheorghe Coman, Victor Eugen Mihai-VEM, Sarat Rodriguez și Ammar Alnahhas. **„În cadrul acestor expoziții internaționale există o diversitate încântătoare, fără un subiect impus care să devină cumva**

împovărat într-o ocazie percepută mai curând ca una în care libertățile euristice sunt prioritare, o diversitate care nu descurajează pentru că fiecare dintre cei prezenți își păstrează personalitatea, stilul, este el însuși și nu se pierde printre celelalte voci”, a sintetizat universitarul **Petru Bejan** universul expozițional. Programul primei zile, 11 noiembrie 2021, s-a încheiat cu prezentarea celor mai recente produse editoriale ale Centrului de Cultură „George Apostu”: Revista de cultură „Vitraliu” (nr. 55) și albumul de artă „Athanor” semnat de Dragoș Pătrașcu.

Obiect cultural de excepție, „Athanor” este un **„album care vorbește într-o bună măsură despre artistul Dragoș Pătrașcu, dar și despre omul, profesorul, curatorul Dragoș Pătrașcu și despre cel care îndrăznește în spațiul cultural românesc să realizeze expoziții, să le itinereze, să le dea din loc în loc identitate și să le creeze un alt tip de respirație, de noutate care să rezoneze nu doar cu ochii, ci și cu sufletul și mintea noastră atât de avidă de frumos”**, a spus **Gheorghe Geo Popa**. **„Acea calitate a artistului de a fi mereu nou, proaspăt, calitate pe care Serghei Djaghilev i-o pretindea lui Picasso – «Uimește-mă!» –, pare să-i fie proprie lui Dragoș Pătrașcu în mod natural. Am considerat mereu că, deși mai are multe de spus în arta sa, Dragoș Pătrașcu este deja autorul unei opere care mizează pe absorbția totului într-un stil personal”**, spunea regretatul **Dan Erceanu**, unul dintre seniorii graficii românești.

Prezentând Revista „Vitraliu”, același amfitrion al manifestării a spus că aceasta este **„un rezultat a ceea ce înseamnă cuvântul scris și solidaritatea celor care încă mai cred în această revistă”**. Apărută în condiții grafice excelente, Revista debutează cu tulburătorul gând baco- vian: „E timpul... toți nervii te vor.../ O, vino odată, măreț viitor”. Fericit inspirat, editorul a realizat acest seducător obiect cultural centrând discursul scriiturii în jurul unor personalități care

au marcat cultura și istoria modernă și contemporană: **Nicolae Iorga, George Bacovia, Feodor Mihailovici Dostoievski, Tristan Tzara, Charles Baudelaire**, de la a căror naștere anul 2021 a consemnat împlinirea a 150, 140, 200, 125, respectiv 200 de ani. Deschiderea Revistei, cu priviri care dezleagă și mult nespuse din tristețile și culisele istoriei, este realizată de Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, și Alin Sebastian Popa. Îndrăznelile hermeneutice despre cele cinci personalități amintite debutează cu semnăturile lui Mircea Coloșenco și Gheorghe Cliveti, care trimit noi accente pe portretul lui N. Iorga. Leo Butnaru, Petre Isachi, Constantin Trandafir, Mircea Coloșenco ne îmbogățesc... bacovian. Alexa Visarion, Ion Gostin, Ion Fercu, Leo Butnaru, Gellu Dorian, Tiberiu Ionescu rămân cu sufletul lipit de Dostoievski, în vreme ce Gheorghe Iorga ne este excelent ghid în universul lui Baudelaire, dar și în cel al lui Forugh Farrokhzād. Emil Nicolae, Paula Romanescu, Mircea Coloșenco dau tonul unui remember Tristan Tzara. Filosofia, estetica, interviul, poezia, istoria, arta, teatrul și filmul, eseul enciclopedic și critica literară, „Provocările colocviale”, evocările sunt prezente în revistă prin discursurile semnate de Marin Aiftință, Alex. Ștefănescu, Marius Manta, Ștefan Munteanu, Ioan Dănilă, Alexa Visarion, Constantin Coroiu, Dan Bogdan Hanu, Dan Petrușcă, Daniel Ștefan Pocovnicu, Cornel Galben, Marcel Mureșanu, Livia-Liliana Sibișteanu, Flavia Adam, Sorin Postelnicu, Victor Ioan Frunză, Niculina Oprea, Ionel Savitescu, Simona Grazia-Dima. Conceptul grafic și cel fotografic – de care dau seamă Gheorghe Geo Popa, Victor Eugen Mihai-VEM, Anca Mihăilă și Mari Bucur – sunt în tonul regelului scriiturii.

Cea de a doua zi a manifestării, „Ziua interfețelor artistice”, a bucurat (și) mediul online cu „Spectacolul lumii – Estul întâlnește Estul”, într-un concept artistic realizat de Geo Popa. Artiști de excepție – Ali Asghar

Rahmi (Iran), tanbur, voce; Alin Kivu, violoncel (Franța); Călin Grigoriu, chitară clasică; Andra Romașcanu, coregraf; Gabriel Scalschi, coregraf – au oferit un spectacol memorabil. Ali Asghar Rahmi, prieten statornic al băcăuanilor, în interviul realizat de criticul literar Marius Manta („Muzica pe care o cânt se adresează lumii întregi”) ne ajută să decodăm mesajul spectacolului: **„Muzica mea este un pachet multifatetat. Conținuturile sunt în toate privințele selectate și structurate cu mare atenție, în așa fel încât să se alinieze cu mesajul general. Cu o istorie de peste 7000 de ani, tanburul însuși poartă caracteristici străvechi și o doză de nostalgie. Acesta este elementul central, cel mai important din tot «pachetul»[...]. Toată literatura și în special elementele poetice pe care le-am integrat în muzica mea și în conceptele live aparțin poezilor mistici sufiți. Secvențele ritmice, armonia și frumusețea acestor versuri plac auzului și ridică sentimentul fiecărui receptor, dincolo de naționalitate, cultură ori limbă. Mai mult, nuanțele vocii mele răsună la rândul lor dinspre strămoși. Într-o asemenea apariție, nimeni nu ar trebui să fie interesat de a înțelege limba, cât de a se conecta afectiv într-un neîmdeiat proces de comunicare”**.

În cea de a treia zi, cortina peste manifestări a fost trasă, în mediul online, cu spectacolul „America de acasă...”, susținut de Teatrul „Luceafărul” din Chișinău, Reuniunea Teatrelor Naționale Românești, având ca suport scriitura tulburătorului roman cu același nume al lui Mircea M. Ionescu, laureat al Academiei Române. A fost un „spectacol integrator, emoționant, o dramă a neadaptării, dar și a speranței”, „având ca fundament conceptual inedit – limba română văzută ca Patrie a tuturor românilor, ca singurul resort capabil să reconfigureze starea de ACASĂ”, după cum sintetiza fericit Gheorghe Bălătescu. Rolul principal, Americanul, i-a revenit lui Oleg Cășuneanu (Teatrul „Bogdan Petriceicu Hașdeu” – Cahul, Republica Moldova), Bătrânul (Tudor Andreiță – artist emerit la același teatru), Puștiul (Gheorghe Vlăduț Gavriș – Viena), Președintele (Ionel Cugia, Secția română a Teatrului „Sterija” – Virșet, Serbia), Nepotul (Bogdan Matei (Teatrul Municipal „Bacovia”), Soția (Cla-

udia Motea – București, fostă emigrantă în Canada), cu participarea actorilor Noemi Eliza Judeu, Florina Găzdaru, Dumitru Rusu, Bogdan Buzdugan (Teatrul „Bacovia”) și a elevilor Cristina Bodnariuc, Karla Merlușcă, Andreea Radu, Denisa Mina și Cosmin Rusu, de la Colegiul Național de Artă „George Apostu”. Mișcarea scenică: Gheorghe Geo Popa; conducerea muzicală: Andreea Simon; montaj video/ coloana sonoră: Ovidiu Ungureanu; montaj/ costume: Sofia Lučić; regia Geirun Țino.

Spectacolul a avut și o altă semnificație importantă, fiind dedicat Zilei Dramaturgiei Românești (13 noiembrie), sărbătoare care a fost așezată pe agenda culturală națională, în 2019, prin inițiativa dramaturgului Mircea M. Ionescu, susținut de actorul Gheorghe Geo Popa, secretar de stat în Ministerul Culturii. **„Pentru minunate Legende: Caragiale, Alecsandri, Ionescu, Lovinescu, Baranga, Sorrescu, Mazilu, Naghiu, Băieșu, Solomon etc... Pentru admirabili contemporani: D. R. Popescu, Matei Vișniec, Lucia Verona, Radu F. Alexandru, Dinu Grigorescu și mulți, mulți alții... Pentru aceștia, pentru toți iubitorii de Teatru, de Cultură, AVEM, ÎN SFÂRȘIT, ZIUA DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI, PRIETENE! Viș de Primăvară împlinit! [...] ... În numele celui 13 Noiembrie 1884, când, la Naționalul bucureștean, a avut loc premiera absolută a celei mai jucate piese românești: «O scrisoare pierdută», de I. L. Caragiale!”**, ne-a spus Mircea M. Ionescu. Ideea s-a născut în timpul Festivalului de Teatru Scurt de la Oradea, când, în plimbarea lor de seară pe malul Crișului Repede, un dramaturg și un cronicar dramatic, Mircea M. Ionescu și Zeno Fodor, au visat la Ziua când se va sărbători ZIUA DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI. Ne povestește același Mircea M. Ionescu, filosoful, dramaturgul, oratorul grozav despre care ai impresia că scrie/ vorbește uneori doar cu... litere mari de tipar: **„Apoi, inițiativa**

noastră a fost propusă la cabinetul lui Gheorghe Geo Popa, secretar de stat în Ministerul Culturii și Identității Naționale, care a susținut-o cu fervoare. Proiectul, deus și susținut în Parlamentul României de către senatorul Ion Hadârcă și deputatul Varujan Vosganian, a fost încununat cu promulgarea LEGII care consfințește existența ZILEI DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI! Ca dramaturg român, în numele confrăților mei contemporani și în memoria unei minunate Istorie a Dramaturgiei autohtone, MULȚUMESC TUTOROR CELOR CARE AU CONTRIBUIT LA PROMULGAREA LEGII «ZIUA DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI!».

Mircea M. Ionescu, spiritului căruia Simpozionul Național de Estetică i-a dat un nou semn de prețuire... Filosof, ziarist, dramaturg... Fotbalul și Teatrul, s-a spus, sunt cele două vedete ale ființării sale. 32 de cărți publicate (19 de teatru). Dar cum să uiți de poetul M. M. I, atunci când îl auzi șoptind: „În bibliotecă/se moare/pe capete// În sala de lectură/ nici urmă de literatură/ e un pustiu/ denivelat/ pe morminte/ de cărți// Unii/ au uitat să citească/alții/ nu mai au timp/să trăiască” („Pustiu contemporan”). Fotbal: comentator cuceritor (radio și TV) al unor meciuri memorabile; moderator de emisiuni; ziarist al presei scrise; director/editor de reviste (în țară, în New York); arbitru... Teatru: 37 de premiere, în cinci țări. Peste 35 de premii/ distincții naționale/internaționale... Director-manager de teatru, președinte de juriu, consilier în Ministerul Culturii... Evadat în Occident (1986) – S.U.A., via Lagărul Latina, Italia – taximetrist de noapte în New York, într-o vreme în care unii credeau că nu-i lipsește nimic, ne-a spus că declarația cea mai mare de dragoste nu poate avea decât două ținte: Familia și Libertatea... M. M. I. este locuit de istoria unui personaj de excepție care a evadat dintr-un roman S. F. ...

Poate că și de aceea, așezând mereu accente de suflet pe opera/ viața unor autori de excepție, precum Mircea M. Ionescu sau Dragoș Pătrașcu, Centrul Cultural „George Apostu” își menține statutul de prim-solist în concertul vocilor naționale și internaționale.

Ion FERCU

George Popa despre spațiul poetico-filosofic eminescian (III)

Până aici am aflat de la George Popa, destul de explicit, că în lirica eminesciană descoperim o fenomenologie de convertire a spațiului extern în spațiu lăuntric. Că spațiul extern plăsmuit de poetul-cugetător are o structură tensionată, explicabilă prin grade diferite de muzicalitate, ori prin variate intensități luminoase. Și că toate aceste tensiuni, convertite în spațiul lăuntric, stimulează elanul structural ființei umane către desmărginire, pe de o parte, dar și atmosfera de armonie spirituală, pe de altă parte. Argumente suplimentare în sprijinul acestei proiecții aduce autorul în cel de-al treilea capitol al cărții, intitulat „*Coordonate ale spațiului poetic eminescian*”. Un capitol în care sunt sistematizate observațiile anterioare, dar care evidențiază alte elemente ale operei eminesciene, care pun în valoare muzicalitatea, vocația luminii și vocația nemărginirii, prin care poetul-cugetător își construiește armonia viziunii sale.

1. Mutația muzicală a lumii și a sufletului

În înțelegerea lui George Popa, cu referire la lirica eminesciană, „mișcarea elementelor din natură constituie un prim și esențial factor de preschimbare sufletească a spațiului senzorial extern” (*Spațiul poetic eminescian*, p. 127). Explicația? „Această mișcare are de cele mai multe ori natură sau implicație muzicală” (*Idem*, p. 127). Dar explicația muzicalității liricii eminesciene, pe lângă mișcarea vibratorie a structurilor spațiale ale naturii, este pusă și pe seama altor factori.

Alături de percepția sufletească

că a muzicalității mișcării naturale, un rol important îl au cuvintele folosite de poet. „Caracterul muzical al versului eminescian se datorește în măsură apreciabilă calității melodice a cuvintelor folosite de poet, structurii lor eufonice, precum și întâlnirii, de asemenea muzicale, a acestor cuvinte încărcate cu potențial de cântare” (*Idem*, p. 128). Se subînțelege că, pentru aceasta, Eminescu folosește cuvinte cu timbru catifelat și cu sens plăcut, mângâietor, care invită sufletul la armonie. Adesea, mișcarea melodică este sugerată și prin repetarea unor cuvinte suave.

Autorul vorbește, mai apoi, despre modularea eufonică. „O altă componentă a muzicalității versului eminescian o constituie ceea ce s-ar putea denumi *modulare eufonică*. . . Este vorba de o modulare tonală, vocalică în primul rând, având menirea să reproducă, să se muleze, să dea în truchipare fonică mișcării lăuntrice, desfășurării emoționale a poemului” (*Idem*, p. 130). Se face trimitere la intuiția eminesciană de a selecta cuvinte cu însușiri unduioase și a cuvintelor cu calități afective. Mai mult, consideră autorul, „O importantă ipostază a implicațiilor muzicale în creația eminesciană o constituie faptul că nu rareori *poemul este structurat pe desfășurarea unei muzici*. Este creat prin urmare în mod esențial un spațiu muzical” (*Idem*, p. 135).

Ca bun cunoscător a îndeletnicirilor artistice, George Popa consideră că muzica este marea eliberatoare a spiritului și că această eliberare parcurge „trei trepte: - transsubstanțializarea lumii externe în proprie substanță sufletească; absolutizarea existențială și apoi cosmogenică a eului; beatitudinea disponibilității absolute: ființare pură, expansiune pură, indeterminare pură, stare de negrăit în sine” (*Idem*, p. 140). Altfel spus: „muzica – prin dizolvarea lumii în interioritatea eului și apoi prin absolutizarea acestui eu, oferă omului o poartă de ieșire spre o eliberare ontică totală, *ipotețic* posibilă... Astfel muzica reprezintă un element constitutiv – fizic, dar și metafizic al universului eminescian” (*Idem*, p. 140).

În legătură cu această viziune

eminesciană asupra muzicii, este foarte importantă și următoarea remarcă a autorului: „Nu credem că pentru a ajunge la această concepție Eminescu a avut nevoie de filosofia schopenhaueriană, care privea muzica drept mijloc de eliberare metafizică de sub dominația voinței oarbe de a trăi” (*Idem*, p. 140). Explicația? „simțul ascuțit al muzicalității este structural geniului popular românesc și deci nu putea fi decât tot structural și exponentului superlativ al acestui geniu, - Eminescu” (*Idem*, p. 140). Dar despre muzicalitatea liricii eminesciene vorbește și Tudor Vianu: „Seducția ei profundă este de ordin muzical” (*Poezia lui Eminescu*, Editura Cartea Românească, București, 1930, p. 141).

George Popa nu uită să ne reamintească de faptul că o analiză deosebită privind sensibilitatea cromatică și muzicalitatea creației eminesciene face și Rosa Del Conte. Iată de unde pornește cercetătoarea italiană: „Ca și pentru lumină, și pentru sunete se poate vorbi de o adevărată «ucenicie» auditivă din partea acestui poet, care și-a subțiat auzul, cufundându-se – nopți întregi – în tăcerea câmpiei, vie de glasuri și șoapte imperceptibile. El ne-a descris beatitudinea acestor nopți de vară, petrecute afară în pădure, sub cerul înalt, legănat de muzica apelor, de freamătul ușor al crengilor, în mireasma intensă, pătrunzătoare ca un narcotic, a pământului umed, a ierbiilor, a florilor. Ochiul reflectă stupefiat lucirile argintoase, scilipirile de aur ale aburilor plutind în aer, ale stelelor răsfrânte, prinse, cum ar spune Eminescu, în fântâni. Urechea încordată devine un instrument foarte sensibil, în stare să capteze pasul cerbilor peste frunze, «zvonusul» ierbiilor care crește. Într-adevăr, «secretul» poeziei eminesciene rămâne în esență de natură melodică” (*Eminescu sau despre Absolut*, Editura Dacia, Cluj, 1990, p. 217).

2. Vocația luminii

George Popa pornește de la o observație profundă, destul de îndreptățită, aceea că „Eminescu folosește în multe poezii drept mediu de transfer al spațiului extern în spațiu sufletească lumina și paleta cromatică” (*Spațiul*

poetic eminescian, p. 142). Atributele luminii, pe care se bazează autorul, sunt: „Imponderabilitatea și transparența, calitatea de undă și starea de vibrație perpetuă...” (*Idem*, p. 142). Aceste însușiri ale luminii și ale culorilor îl îndreptățesc să constate că „utilizarea luminii ca factor de convertire psihică a realității materiale apare, ca și în cazul folosirii muzicii, nu numai firească, ci necesară” (*Idem*, p. 142).

Să ne reamintim că chestiunea privind sensibilitatea cromatică a lui Eminescu a fost abordată și de Rosa Del Conte. Concret, cercetătoarea italiană afirmă: „În poezia lui Eminescu lumina nu este prezentă numai ca element cromatic: e o esență a cărei frumusețe este slăvită cu o fervoare a limbajului pe care am îndrăzni să o numim neoplatonică” (*Eminescu sau despre Absolut*, Editura Dacia, Cluj, 1990, p. 238). Cum spuneam și în urmă cu câțiva ani (*O istorie a opiniilor privind filosofia lui Eminescu*, vol. II, p. 69-92), Rosa Del Conte are mari merite în analiza operei lui Eminescu, însă în sistemul său de argumentare s-a strecurat și o premisă cel puțin discutabilă, din punctul meu de vedere, aceea că „Eminescu este un geniu religios”. Și îl plasează pe Eminescu, mult prea mult, în tărâmul misticismului. De aceea, cred că mult mai aproape de adevăr se situează înțelegerea lui George Popa, cel care rămâne pe tărâmul estetic-filosofic. Este adevărat că și eminescologul ieșean scrie: „Dar funcțiile luminii în poezia lui Eminescu sunt multiple. Se poate spune că *lumina este demiurgul universului eminescian*” (*Spațiul poetic eminescian*, p. 147). La el însă „demiurgul” este asumat într-un sens poetico-filosofic, adică în sens eminescian. Pentru clarificarea gândului, George Popa adaugă observația că, în lirica eminesciană, lumina „nu are rolul unui simplu decor colorat, un fundal exterior supraadăugat spațiului poetic, ci este intrinsecă, structurală acestui spațiu. Diversele însușiri ale luminii intră în coeficient variat în alcătuirea intimă a poemului și participă cu diverse funcții la preschimbarea spațiului material în spațiu lăuntric” (*Idem*, p. 147-148). Mai departe, în același sens, poetico-filosofic, exegetul adaugă: „Dar mai cu seamă lumina constituie la Eminescu substanța primordială ontică, din care sunt plămădite atât universul și făpturile, lucrurile, deci închegările

materiale, - cât și universul sufletesc, - închegările spirituale, - așa cum am văzut pe larg în *Luceafărul*, poem prin excelență al luminii” (*Idem*, p. 148). Și exemplificările continuă cu trimiteri la poemele *Mirodoniz*, *Odin și poetul*, *Memento mori* și *Povestea magului călător în stele*.

Mai trebuie remarcate și alte observații pe care le face George Popa în legătură cu vocația luminii la Eminescu. Una dintre ele este următoarea: „În poezia eminesciană natura, cosmosul, făpturile, lucrurile sunt supuse de către lumină unei mutații sufletești și spirituale prin alte două funcții ale sale: *epistemologică* și mai ales *axiologică*” (*Idem*, p. 151). Altă observație, care trebuie remarcată este: „Vocația pentru lumină a lui Eminescu nu ni se pare a fi de inspirație neoplatonică sau bizantină, nici de origine romantică și cu atât mai puțin de influență impresionistă. *Ea este de sorginte românească*” (*Idem*, p. 154). De aceeași însemnătate este și remarca următoare: „Înrudirea dintre undele cromatice și undele muzicale explică nu numai folosirea de către Eminescu a luminii alături de muzică drept mediu de convertibilitate a spațiului fizic, extern, în spațiu lăuntric, dar își află o splendidă confirmare în faptul că poetul *preschimbă deseori lumina în cântare*, ca un moment intermediar de convertire a fizicului în psihic” (*Idem*, p. 157). Remarci profunde, la care alipesc și următoarea însemnare: „Poezia lui Eminescu este nu numai o demiurgică transformare a universului și lucrurilor sale în lumină, cât mai cu seamă o mutație în purități extreme de suflet și în încordări supreme ale spiritualității” (*Idem*, p. 161).

3. Vocația nemărginirii

Sigur că omul năzuiește spre nemărginire, atât în plan fizic, cât mai ales în plan spiritual. Și Eminescu trăia această slăbiciune umană cu intensitate maximă. Dar și cu originalitatea trăirii și simțirii geniului. De aceea, George Popa ne previne că la Eminescu nu este vorba „de o năzuință spre înălțimea cerească. Deschiderea nesfârșită are la Eminescu implicații mult mai adânci decât bolta albastră – aflată cea mai la îndemâna imaginației, - și chiar decât simpla deschidere fizică” (*Idem*, p. 161).

La tema privind vocația nemărginirii, interesante sunt și observațiile autorului cu privire la însingurare

și la spațiul geniului. „Cel mai tensionat spațiu al însingurării este însă spațiul geniului, aflat într-un orizont minus, negativ, pentru că, așa cum am văzut în *Povestea magului călător în stele*, este doar un spațiu al gândirii pure și deci cu neputință a încăpea în lumea fenomenală... Am văzut de asemenea că, după Eminescu, geniul este o eroare în planul universului. Din acest motiv, spațiul său nu se află nici în imanent nici în transcendent, el este pur potențial, o nerezolvare eternă. Lumea geniului rămâne un adânc, o sete care scapă atât unei definiri, cât și captării în formule ontologice” (*Idem*, p. 165). Această viziune asupra geniului va fi dezvoltată de eminescologul ieșean în lucrările ulterioare.

4. Armonia eminesciană

Teza privitoare la prezența unei armonii distincte în creația lirică eminesciană a devenit un fel de adevăr comun al majorității interpreților. Nu se mai pune problema privind prezența acestei armonii, însă apar nuanțe de înțelegere, care prelungesc aceste discuții. George Popa se distinge prin opiniile bine argumentate. „Fenomen cu totul particular literaturii noastre, armonia eminesciană este rezultanta unei construcții de mare știință și rafinament, angajând, practic, tot ceea ce se poate înscrie în această sferă noțională sub aspect prozodic și sub înțeles spiritual, filosofic” (*Idem*, p. 169).

În argumentația sa, George Popa vorbește despre felul în care lirica eminesciană vine în întâmpinarea nevoii organice a omului pentru armonie. Subliniază, în acest sens, două însușiri ale muzicalității, respectiv *delectarea afectivă* și *euritmia*. „Plăcerea afectivă, bucuria senzorială, îngăduie sufletului și spiritului nostru nu numai simpla împăcare cu existența, înseninarea, ci trăirea intensă a onticului, confundarea fără rezerve, totală, până la beatitudine, cu faptul pur de a fi” (*Idem*, p. 169). Afirmatie aflată în strânsă corelație cu următoarea: „Pe această țesătură melodică imponderabilă și de un farmec care dezvăluie una din fețele inefabilului, se mișcă ideile poetice, uimirile, elanurile, ritmurile naturii, ale universului, ale sufletului, ale minții” (*Idem*, p. 169). Aici cred că ar fi fost mai nimerit ca autorul să amintească de idei poetico-filosofice și nu doar de „idei poetice”.

Ștefan MUNTEANU

Măști și jocuri cu măști ca forme teatrale folclorice de Anul Nou

La sărbătorile-prag, la trecerea dintr-un anotimp în altul, se credea, în popor, că spiritele, mai ales, cele potrivnice sunt foarte active. În asemenea împrejurări omul încerca să se protejeze de aceste duhuri malefice cu ajutorul unei măști. Astfel masca unui animal îmbrăcată de om îi putea transfera, pe cale magică, calitățile sau defectele aceluia animal: putere, blândețe, viclenie, șiretenie, etc.

La români sunt foarte răspândite măștile ceremoniale, care sunt strâns legate de sărbătorile calendaristice dintr-un an, fie religioase, fie laice, precum Crăciunul, Anul Nou, Bobotează, apoi cele legate de desfășurarea muncilor agro-pastorale de primăvară, 1-15 martie, de vară, 15 iunie-15 august, și de toamnă, 15 octombrie-15 noiembrie.

Vechimea, varietatea, încărcătura simbolică și spectaculozitatea categoriilor de măști dovedesc perpetuarea unor străvechi datini pe aceste locuri, ele fiind apreciate de specialiștii cunoscători ca „dovezi ale istoriei nescrise a unor obiceiuri” sau „a unor jocuri de teatru popular”. Pierre Francestel într-o lucrare a sa susține că „Măștile sunt considerate arhivele unui popor care, ignorând scrisul, n-a putut să-și înregistreze istoria în bibliotecă”. (Francestel, 1972: 146). Referitor tot la vechimea și răspândirea acestor străvechi obiceiuri Mircea Eliade susține că asemenea ceremonii sunt populare în Balcani, în România, mai ales, în timpul celor douăsprezece zile, din Ajunul Crăciunului până la Bobotează. (Eliade, 1980: 32, 79). Tot Eliade apreciază și faptul că în sudul și sud-estul Europei practicile magice ale populațiilor rurale înfățișau încă la sfârșitul celui de-al XIX-lea veac figuri, mituri și ritualuri din cea mai îndepărtată antichitate, ba chiar din preistorie. (Eliade, 1978: 160).

De-a lungul existenței lui istorice pe aceste meleaguri, poporul dacogot și-a făurit un cumul de obiceiuri, de tradiții și ritualuri axate, la origini, pe cultul soarelui ce reînvia natura. Acestea se celebrau în tot cursul anului, dar mai cu seamă, primăvara și la începutul iernii, în Ajunul Anului Nou. (Nițu, 1988: 83). Însă Crăciunul relevă numeroase reminiscențe folclorice, de ordin mitologic, deoarece este sinteza tuturor solemnităților, superstițiilor și riturilor ciclului păgân al sărbă-

torilor de iarnă. Și carnavalul cu măști relevă numeroase reminiscențe folclorice consacrate lui Dionysos și celebrărilor lui, însoțite de personaje mascate. (Caraman, 1931: 70).

Măștile ca forme de teatru tradițional de Anul Nou: capră, urs, cerb, moșnegi, ciobani, etc. își au originea în aceste îndepărtate rituri agro-pastorale, evoluând și dezvoltându-se concomitent cu riturile funerare și cultul morților strămoși. Imagini ale măștilor de Anul Nou: capră, urs, bou s-au descoperit pentru prima oară pe o placă de ceramică ornamentală de interior, fiind atestată înainte de secolul al XVII-lea, descoperită la Iași, în 1961, și care în prezent face parte din colecțiile Muzeului de Istorie al Moldovei.

Jocurile cu măști reprezintă un compartiment important al creației populare, care evidențiază spectacolul tradițional al sărbătorilor. Ele, în antichitate, se desfășurau primăvara. Dar reforma calendarului roman din anul 46 î. Hr. fixează ca dată pentru începutul anului, 1 ianuarie, iar de atunci aceste obiceiuri de primăvară se performează în plină iarnă.

În timpul desfășurării reprezentațiilor, personajul care joacă masca are o contribuție deosebită în reușita spectacolului, dar pe lângă talentul actantului, la împlinirea frumuseții obiceiului mai contribuie și bogăția recuzitei. Fiecare obicei se individualizează prin numele măștilor, prin elementele auxiliare care completează fiecare mască, prin numărul lor, fie că reprezentațiile folclorice sunt pe teme religioase, precum Viflaimul, Pomul lui Adam, Bradul credincios, Zănele vestitoare ale Crăciunului, fie pe temă istorică, precum Constantinul, Banda lui Pinteia. din Maramureș, ori jocuri cu măști ani-

maliere: Jocul caprei, Jocul ursului, Căuții, Jienii pe care le întâlnim de Anul Nou, mult performate și azi, în părțile Moldovei, cu deosebire.

Jocurile cu măști apar descrise în multe izvoare, chiar din secolele XVII-XVIII. Astfel Nicolae Iorga consemnează în lucrarea sa „Istoria românilor prin călătorii” că, la 1656, ambasadorul suedez Welling, cu ocazia unei vizite făcute la Iași, descrie obiceiul caprei, iar mai târziu, în secolul al XVIII-lea, Del Chiaro menționează obiceiurile populare de Anul Nou și jocul de Crăciun al Cloanței „cu un plisc ca de pasăre” și al Uncheașului „cu o barbă mare, falsă”, care tot își spuneau vorbe lipsite de bunăcuviință.

În România, indiferent de zonă, pregătirile jocurilor tradiționale cu măști încep devreme, chiar după lăsatul secolului de post al Crăciunului, când tinerii cuprinși în cete își tocmeșc lăutari, dacă este nevoie, și își pregătesc măștile. Sunt jocuri cu măști care se performează mai în toate regiunile țării, care sunt identice sau la care se întâlnesc mici diferențe. Astfel, între umblatul cu „Turca” din Moldova, descrisă de Dimitrie Cantemir, și „Turca” din Transilvania, de pe Valea Oltului, din zona Făgărașului, descrisă de T. T. Burada, sau „Brezaia” din Muntenia sunt apropieri foarte mari. (Pavel, 2006: 422).

Din alaiul jocurilor cu măști fac parte tineri care se bucură de încrederea și respectul comunității sătești, în mijlocul căreia trăiesc, iar scena este vatra satului unde se performează obiceiurile, mergând pe la casele gospodarilor. Deseori, cetele de măști își extind aria de prezentare, deplasându-se și în alte sate învecinate sau chiar mai departe.

Personajele din cadrul jocurilor cu măști de Anul Nou poartă măști-obraze, corpul fiindu-le acoperit tot de o mască costum, care poate fi o piele de animal, urs, de exemplu, sau confecționate din diferite materiale. La realizarea măștilor participă aproape toată colectivitatea: tinerii implicați în jocul măștilor, apoi cei din familiile lor, chiar vecini și oameni din sat care pot contribui cu câte ceva, deoarece împodobirea măștilor necesită un volum mare de diferite obiecte: podoabe, panglici colorate, zgărdițe de mărgele, năfrâmi, brăie, batiste, oglinzi, bucăți de blană, lână și cânepă, diferite pene de păsări, chiar piese de îmbrăcăminte mai uzate numai bune în acest scop, curele, clopoței, zurgălăi și acele „droange” (clopote mari) multe și grele, pe care le poartă mascații din Maramureș. În Moldova este nelipsit fluierul, care are rostul de a ține departe de casa omului, prin sunetul lui, spiritele malefice.

Carnavalul măștilor începe în ajunul Anului Nou, când cetele se adună în centrul satului, unde participăm și la primul spectacol al măștilor, iar după aceasta începe desfășurarea obiceiului pe la casele sătenilor.

Jocurile cu măști de Anul Nou intens performate în Moldova, care au fost bine conservate, reprezentând latura spectaculară a sărbătorii, fac parte încă din fondul activ al obiceiurilor. Și pe Valea Slănicului Moldovei ne-am bucurat și încă ne bucurăm de prezența acestor străvechi obiceiuri.

Debutul pregătirilor pentru întâmpinarea noului an sub bune auspicii se făcea simțit după începutul postului Crăciunului. *Noaptea lungi de*

iaamnă le îndemna pe femeile din sat să se adune pe la casa uneia sau alteia, în așa zise șezători de scărmanat lână, de tors lână, apoi cânepă sau în, care erau cultivate de femeile harnice, de răsucit firul și pregătit pentru țesutul covoarelor și scoarțelor. Se mai strujeau fulgii adunați de la păsările din ogradă, pentru umplutul pernelor. Mai ales unde erau fete în familie trebuia pregătit un căpătâi frumos de zestre.

Copiii pregăteau urătura, plugușorul strămoșesc care narează lucrările principale de la arat și semănat, cules, măcinatul grâului până la coptul pâinii și colacilor în cuptor pentru colindători. Repetițiile începeau după înnoptare, când grupurile de urători băteau tobele. „Fac repetiții copchiu lui Fănuță” ziceau tăticu sau mămica uneori. Și noi cei patru năzdrăvani din familie făceam repetiții că tare ne mai plăcea. Tăticu ne construia dobă dintr-o siță, ne făcea și buhaiul dintr-o cofiță de lemn, cu o şuviță de păr din coada unui cal, iar mămica avea grijă să pregătească borșul, că fără el mugetul buhaiului nu era curat și auzit. Mai aveam un clopot „cioaie” de pe gâtul lui Luca. Nu aveam fluier. Nu știam să cântăm. Numai tata era mare meșter la cântat din fluier. Eram nerăbdători să vină mai repede Anul Nou. Să pornim în seara de Ajun, prin nămeții de zăpadă la urat. (Maria Bilțiu, Amintiri din vremea de demult, manuscris).

Există o anumită rânduială în desfășurarea obiceiurilor din ajun, cel

puțin așa am observat de-a lungul timpului ori de câte ori am fost de sărbători, acasă, la Slănic. Mai întâi ascultam urătorii copii, apoi ne bucuram de jocul caprelor până la coborârea întinericului peste sat. Așa a fost întotdeauna.

„Jocul caprei”, ne amintește cel mai bine despre rosturile magice ale acesteia, capra reprezentând în mitologia unor popoare un instrument al activității cerești în favoarea pământului, spre binele agriculturii și creșterii animalelor. Acum s-a trecut către funcția de spectacol și încă figurează în viața omului, fiind performat la sărbătorile de iarnă. Reprezentația acestui obicei este realizată, fie dramatizată cu mai multe personaje, masca de capră având rolul principal, sau numai pe bază de stigături. „Jocul caprei” de la noi din sat avea trei personaje: ciobanul, capra și țiganul. Tot jocul caprei era îndrugat pe un text cu strigături-comenzi adresate animalului, personajul central din obicei. Strigăturile marceau etapele principale din viața animalului. Costumul-mască a fost confecționat din hârtie creponată, în mai multe culori, tăiată în franjuri și țesută pe un sac de cânepă pe care îl îmbrăca masca. Capul era cioplit dintr-o bucată de lemn uscat, cu coarne și falca de jos mobilă, trasă de o sfoară să clămpănească la comenzi ciobanului. Reprezentația era plină de umor, degajând multă voce bună și încântarea privitorilor. (Maria Bilțiu, Amintiri din vremea de demult,

manuscris). Acest obicei este mai mult performat de copii cu vârste de 10-15 ani.

„Jocul ursului” în Moldova, la Dărmănești-Bacău, prin părțile Neamțului, ale Sucevei sau ale Iașului ori Botoșanilor sunt adevărate cete de ursari și urși îmbrăcați în piei de animal, măști corporale, care joacă în ritmul bătăilor tobelor și al strigăturilor-comenzi primite de la ursari. Sunt vreo 20 de actanți care performează acest obicei.

Pe valea Slănicului Moldovei, în satul Cerdac întotdeauna era o ceată de ursari, cu multe personaje. Erau mai multe măști integrale de blană de urs. Ursarul care dădea comenzile jocului, în bătutul dobelor, purta și el o mască confecționată din diferite materiale textile sau de altă natură și o bătă împodobită cu care dirija jocul urșilor. Dobașii erau mai mulți și băteau sacadat dobele ca într-un ritual, să respecte secvențele principale din reprezentatie. Moșul și baba erau două măști nelipsite din alai.

Ceata ursarilor era formată din tineri adolescenți sau feciori cu armata făcută. În Săratu întotdeauna se forma ceata lor. Cei din ceată se cunoșteau bine, între ei fiind relații de rudenie, prietenie sau vecinătate. Fiecare își învăța foarte bine rolul încât spectacolul să fie desăvârșit. În ajunul Anului Nou îi vedeam cum se adunau în dâmb, la răspântia drumului. Ca la un semnal începeau bătutul dobelor iar urșii să joace. Știam că pornesc spre Slănic, pe la ora 15. Toată

noaptea urau și dădeau spectacole pe la casele gospodarilor, coborând încet către sat. În ziua de Sfântul Vasile, primeam și noi ceata de ursari care ne bucurau nespus cu jocul lor și urările de an nou. Mergeau apoi până în capătul Cireșoaiiei, sub Măgură. Îi auzeam noaptea, spre dimineață când se întorceau la casele lor. Parcă nu luase sfârșit spectacolul. (Maria Bilțiu, Amintiri din vremea de demult, manuscris).

Ursul este considerat o divinitate a naturii, cu funcție magică, prin care omul atins de această mască se poate considera beneficiar al calităților animalului, adică va fi sănătos și puternic. (Evseev, 1998: 476-478).

Și tata avea această credință, iar eu am trăit o adevărată poveste ... Cândva, eram copilă de vreo 10-12 ani. Era în ajun. Mă trimite mămica la magazinul alimentar de la drumul mare, într-o casă veche „La Florea”, să cumpăr ceva de la nenea Ioniță Botezatu, gestionarul acestuia. Pe drumul mare dinspre Tg. Ocna, venea încet un ursar adevărat care purta un urs viu după el, cu belciug în nas și un lanț cu zale groase. Mergeau pe margine de drum. Mai sus de magazin ursarul s-a întâlnit cu un bărbat din sat. Bărbatul a vorbit ceva cu țiganul, apoi l-am văzut că se lungește cu fața în jos, pe pământ, iar ursul, stăpânit din lanț, începe a-și plimba labele din față ușor pe lungul spatelui bărbatului de mai multe ori. Apoi ca la o comandă a ursarului s-a retras ursul. Cel care a suportat tratamentul terapeutic i-a plătit ursarului, i-a mul-

tumit, urându-i „La mulți ani!”, să vină și la anu’. Apoi a intrat râzând în alimentara să povestească cu nenea Ioniță despre isprava lui. Era un om din Săratu... (Maria Bilțiu, Amintiri din vremea de demult, manuscris).

În cadrul acestor spectacole cu măști un loc important îl ocupă două măști, moșul și baba, personaje care aparțin substratului mitico-magic al jocului cu măști, „Moșul” fiind considerat strămoșul cel mai îndepărtat, iar „Baba” fiind pusă în relație cu vechi rituri de invocare a spiritelor strămoșilor, mijlocind legăturile celor vii cu natura, cu stihiiile cosmice. De aceea cele două personaje se regăsesc în alaiul mascaților. (Evseev, 1998: 39-40, 286-287).

Obiceiurile de la sărbătorile de iarnă, alaiurile de măști de la Anul Nou au împlinit și rotunjit bucuria vieții noastre, determinându-ne pe fiecare să pășim cu dreptul, încrezători în bine, în noul an. De aceea le-am așteptat mereu cu sufletul fremătând de nerăbdare, ele ducând mai departe frumoasele și nemuritoarele noastre tradiții.

Maria BILȚIU

Note:

Bilțiu, Maria, *Amintiri din vremea de demult* (manuscris).

Caraman, Petru, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*, Iași, 1931.

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.

Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.

Evseev, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998.

Francastel, Pierre, *Realitatea figurativă*, București, Editura Meridiane, 1972.

Nițu, George, *Elemente mitologice în creația populară românească*, București, Editura Albatros, 1988.

Pavel, Emilia, *Studii de etnologie românească*, Iași, Editura Princept Edit, 2006.

Poeta Angela Scarlat

N. 27 noiembrie 1946, în Bacău. **Poetă, publicistă, profesoară, muzeografă.** Fiică a Virginiei (n. Gheorghiu), muncitoare, și a funcționarului Scarlat Calapod. A copilărit în orașul natal și la Galați, unde își începe studiile la Liceul „Vasile Alecsandri”. Primele două trimestre ale clasei a IV-a le urmează la Școala Generală Nr. 2 din Bacău, dar anul îl încheie la aceeași instituție de pe malul Dunării. Revenită în Bacău, finalizează studiile gimnaziale la Școala Generală Nr. 5 (1959-1961), după care este admisă la secția reală a Liceului Nr. 5 (1961-1964, azi, Liceul cu Program Sportiv) din aceeași localitate. În 1964 reușește, prima pe listă, la concursul organizat de Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Bacău, însă în februarie 1965 este silită de împrejurări nefaste să-și întrerupă studiile. Pentru un an (1966-1967) este pedagog la Liceul Pedagogic băcăuan (în prezent, Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare”), iar în 1968 susține un nou examen de admitere, de data aceasta la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Suceava. În 1970, la absolvire, este încadrată ca profesoară de limba română la Școala Generală Brodina de Sus, comuna Izvoarele Sucevei, județul Suceava, de la care se transferă după numai două luni la Școala Generală Crucea, pe un post similar, dar unde predă și limba latină (15 noiembrie 1970-septembrie 1974). În acest interval își completează studiile la fără frecvență, absolvind în 1974 secția română-latină a Facultății de Filologie din cadrul Universității clujene „Babeș-Bolyai”. Tot în 1974 își susține examenul de definitivat în învățământ, din septembrie mu-

tându-se în Fălticeni, unde timp de patru ani va fi educator la Casa de Copii Școlari și Preșcolari. Ca și în celelalte două instituții, aici inițiază mai multe activități culturale și editează revista literară **Primăveri**, în paginile căreia publică poezie și articole semnate cu diferite pseudonime. Din 1978 se transferă, pe plan local, la Școala Generală „Al. I. Cuza”, unde obține celelalte grade didactice, iar peste patru ani revine în orașul de baștină, ocupând mai întâi un post de conservator la Muzeul de Artă (1982-1989), iar apoi, timp de un deceniu, unul de muzeograf. În cadrul instituției muzeale băcăuane alcătuiește cataloage și organizează mai multe expoziții de pictură și grafică, între care un larg ecou au avut retrospectiva George Slotescu, omagiala Bacovia, personalele Marcel Chirnoagă, expoziția de grup „6 graficieni”, itinerată la București și Roma. Își reia preocupările literare, debutând în 1994 în revistele **Tribuna** și **Ateneu** (aici, în numărul din iulie, cu un grupaj consistent: *Orașul, Arheologie, Arta iluzionistă, Peisaj cu autopotret*) și publicând apoi poezie, proză, eseu, traduceri, cronici plastice atât în cele două publicații de cultură, cât și în **Cronica, Convorbiri literare, Poezia, Plumb, Saeculum, Sinteze**. Editorial a debutat un an mai târziu, Editura

Plumb din Bacău publicându-i volumul de versuri bilingv *Dincolo de negativ / Au-delà du négatif* (traducere în franceză de Valeriu Stancu, prefață de Ioan Holban, ilustrații de Ovidiu Petca), urmat în 2003, la Editura Cronica din Iași, de *Păduri pubere / Forêts pubères* (versiune franceză de Georgiana Chardon, prefață de Ovidiu Genaru, ilustrații de Vasile Crăiță Mândră) și, în 2008, la Editura Alma Mater din Sibiu, de *Drumul alternativ / Lechemin Alternatif* (variantă franceză de Georgeta Marinescu). Evadată din lumea poeziei, a oferit apoi cititorilor un incitant volum de mărturii despre evenimentele la care a fost părtașă, *Clipe... și timpul* (Editura Alma Mater, Bacău, 2009) și, în 2012, cartea de „corespondențe” româno-franceze *Capela / La Capelle* (idem). În manuscris are, de asemenea, volumul de poeme *Cum mor zeii*, care își așteaptă însă sponsorii. Începând din anul 2000 a devenit liber profesionistă, călătorind adesea în Franța, de unde a inițiat și organizat un schimb cultural cu Asociația „La vache bleu”, condusa de Raoul Castaneda, prin intermediul căreia grupul de artiști băcăuani Ioan Cojan, Cristina Ciobanu, Vasile Crăiță-Mândră, Marius Crăiță-Mândră, Ovidiu Genaru, Dumitru Macovei, Ioan Mihalache și Carmen Poenaru a beneficiat de un stagiul de creație și a vernisat expoziții la Galeriile Hotelului Ibis și la Quai d'Olse, urmată de o replică franceză la Galeriile „Ion Frunzetti” din Bacău. Cu același altruism, în 2010 a inițiat și susținut marcarea Centenarului pictorului Laurențiu Stan, oferind băcăuanilor șansa reîntâlnirii cu lucrările sale.

Scriitorul George Chirilă

N. 13 noiembrie 1941, în satul Buda, comuna Blăgești, județul Bacău. **Poet, dramaturg, critic literar, publicist, redactor.** Este fiul țăranilor Olimpia și Gheorghe Chirilă. Copilărește în satul natal, începându-și studiile la Școala Generală din Blăgești (1948-1955) și continuându-le la secția reală a Liceului „Petru Rareș” din Piatra Neamț (azi, Colegiu Național, 1955-1959). De la dascălii săi, în bună parte foști universitari la Cernăuți, deprinde gustul lecturii, aprofundând o serie de capodopere descoperite în biblioteca lui G. T. Kirileanu, cunoscutul editor al operei lui Creangă și bun prieten cu uriașele personalități ale culturii care au fost Călinescu, Iorga, Perpessicius, Rosetti ș.a. Scriind încă din copilărie, în perioada liceului frecventează Cenaclul „Calistrat Hogaș”, coordonat de profesorul universitar Constantin Borș, matematician celebru, dar și poet, autor al volumului *Tragicul Destin*. Debutază simultan, în 1956, în ziarul nemțean *Flacăra* și, pe calea undelor, la Radio Iași, studioul teritorial care abia se înființase, publicând apoi poezie în revistele *Iașul literar* și *Luceafărul*. Înzestrarea literară și cunoștințele acumulate i-au ușurat admiterea la Facultatea de Litere, Istorie și Filosofie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1959-1964), unde îi are ca profesori, între alții, pe academicienii Petre Botezatu, Constantin Ciopraga, Al. Dima, Vasile Pavelcu, T. Simensky. Se specializează în domeniile filosofiei, logicii, pedagogiei și psihologiei, numărându-se și aici printre studenții eminenți și implicându-se atât în procesul instructiv, cât și în viața culturală a universi-

tății și a urbei. A absolvit ca șef de promoție pe țară, cu o medie generală de 9,85, fiind reținut ca asistent universitar în cadrul facultății (1964-1966). Deși își începuse studiile doctorale, obținând în 1967 titlul de doctor în filosofie cu lucrarea **Metafizica suferinței** (îndrumător, academicianul D. D. Roșca), destinul său cunoaște o traiectorie sinuoasă, fiind rând pe rând învățător și profesor la Liceul din Roznov, județul Neamț (1966-1967), activist cultural în Valea Jiului (1967-1968), redactor la Televiziunea Română (1968-1971), la Editura Minerva (1971-1974), la revistele *Contemporanul* (1974-1990) și *Pentru Patrie* (1990-1992), la *RomPress* (1992-1993). Între 1993 și 1996 a fost expert al Consiliului Național al Audiovizualului, iar după această perioadă a revenit în presă, lucrând ca redactor la ziarele *Cronica Română* și *Economistul*, precum și la revista *Urzica*. În pofida vieții agitate, nu a neglijat scrisul, debutând editorial cu volumul de versuri **Agora** (Editura pentru Literatură, București, 1968) și publicând apoi alte cărți de poeme, dar și literatură pentru copii ori teatru: **Orientalia** (poeme, Editura Dacia,

Cluj-Napoca, 1970), **Fiul** (poeme, Editura Junimea, Iași, 1972), **Semnul unei corăbii** (versuri, Editura Eminescu, București, 1973), **Masca Diotimei** (versuri, Editura Cartea Românească, București, 1975), **Dăruim** (poeme, Editura Eminescu, 1976), **Solia** (poeme, idem, 1980), **Cu poezii și nuci în buzunare** (Editura Ion Creangă, București, 1980), **Portretul focului** (versuri, Editura Cartea Românească, 1983), **Mic tratat de melancolie** (poezii, Editura Eminescu, 1984), **Peisaj de vânătoare** (poeme, Editura Albatros, București, 1987), **Un delfin, trei copii și mai multe peripeții** (versuri, Editura Ion Creangă, 1988), **La ceas de mirări** (poezii, Editura Didactică și Pedagogică, 1991), **Într-o barcă de fildes** (poeme, Editura Scripta, București, 1996), **Sonete** (Editura Sfera, București, 1996), **Cenușă în unduire** (versuri, Editura Amurg Sentimental, București, 1998), **Fântâna din lacrimă** (teatru, idem, 1999), **Între ironie și imaginar** (monografie Marin Sorescu, Editura Viitorul Românesc, București, 2002), **Îngerul blond se întoarce** (monografie Nichita Stănescu, Editura Romanian Press, București, 2007), **Revelația singurătății** (Editura Academiei Române, București). În calitate de colaborator principal, a contribuit la apariția celor două volume din **Enciclopedia marilor personalități** (Editura Geneze, București, 2009) consacrate unor *Scriitori și Filozofi* (vol. X, A-L, și vol. XI, M-Z). A fost inclus, de asemenea, cu versuri în antologiile **Jurnalul literar II** (Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, 1982), **Țara Poeților** (Editura Albatros,

1975), **Izvoare nescacate. Poezii României Socialiste omagiază eliberarea patriei** (Editura Cartea Românească, 1979) și a realizat, la rândul lui, antologiile **Nu ucideți pasărea albastră** (cu o prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Editura Eminescu, 1985) și **Icoana mamei** (Editura Amurg Sentimental, 1999). Ca lector la redacția „Biblioteca pentru toți“ a Editurii Minerva a înlesnit apariția unor cărți valoroase, fiind, între altele, redactor al romanului *Intrusul* de Marin Preda, de prietenia căruia s-a bucurat. Tot aici a editat *Caietele Minerva* (1971-1973), în timp ce în perioada petrecută la TVR a condus revista literară *Albatros* (1968-1971), în care a promovat numeroase tinere talente, inclusiv din județul natal. Între anii 1992 și 1997 a dat, totodată, viață, împreună cu Mircea Constantinescu, revistei *Mondo-Media*, dar creațiile sale lirice au mai fost găzduite de numeroase alte publicații, între care mai amintim doar revistele *Ateneu*, *Convorbiri literare*, *Literatorul*, *România literară*, *Tribuna*, *Sud*. A păstrat întotdeauna legătura cu spațiul Bacăului, răspunzând invitațiilor cenaclului „Bacovia“ și oferind Teatrului Bacovia, în 1988, în preajma Centenarului comemorativ Eminescu din 1989, piesa de teatru **Porni Luceafărul**, componentă a trilogiei dramatice **Steaua singurătății**, inclusă alături de **Fântâna din lacrimă** (care are în prim-plan mitul Meșterului Manole) și de **Dumnezeu umblă pe jos** (consacrată lui Constantin Brâncuși) în volumul deja amintit. Membru al Uniunii Scriitorilor (1972) și al Uniunii Ziariștilor, autorul are în sertare alte sute de poeme care își așteaptă editorul, numai criza profundă a societății românești și discreția sa împiedicându-le să vadă lumina tiparului.

Publicistul Gabriel Bacovia

N. 8 noiembrie 1931, în Bacău - 24 ianuarie 1999, la Bacău. **Publicist, poet.** Fiul poetului George Bacovia și al scriitoarei Agatha Grigorescu-Bacovia. Studiile și le-a început în orașul natal, dar cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o în Capitală, unde a absolvit Liceul „Alecu Russo“ și a fost, 30 de ani, muzeograful principal al Casei Memoriale „Agatha și George Bacovia“. Aici a coordonat Cenaclul de poezie „G. Bacovia“, publicând el însuși poezie în **Ateneu**, **Cadran**, **Magazinul tineretului**, **Viața băcăuană**, **Cultura** ș.a., precum și amintiri despre celebrii săi părinți. Îi revine meritul de a fi cules cele câteva pagini de **Divagări utile**, incluse în „Addenda“ volumului de **Opere** de George Bacovia (1978). În același scop al cultivării memoriei celor ce i-au dat viața a înființat Editura Bacoviana, în care nu a reușit să publice decât ultimul volum de memorii al mamei, **George Bacovia, posteritatea poetului** (1995). Odată cu ieșirea la pensie, în 1993 revine la Bacău, fiind o prezență pitorească la toate mani-

festările culturale ale municipiului. Devine vicepreședintele filialei băcăuane a Asociației Pro-Bucovina și Ținutul Herței și organizația județeană a Partidul Pensionarilor are chiar o tentativă de a-l propune pe listele de candidați la Senat, nefinalizată în cele din urmă. În dorința sa de a-și recăpăta dreptul la o proprietate, cea de a doua casă a părinților fiind demolată de comuniști prin anii '70, a bătut în dese rânduri pe la ușile autorităților locale, locuind cu chirie la diverse persoane și sfârșind la ultimul etaj al Căminului de Bătrâni, în urma unui atac vascular. A fost înmormântat la Cimitirul Central din Bacău, alături de bunicul său, Gheorghe Vasiliu. Deși neterminate, amintirile **De vorbă cu tatăl meu**, publicate în paginile seriei a doua a revistei fondate de George Bacovia și Grigore Tabacaru, oferă detalii interesante pentru cititorii și istoricii literari interesați de viața și opera poetului. Dintre poemele risipite prin reviste, scriitorul Victor Munteanu i-a selectat **Meditație**, pe care a inclus-o în antologia **Retrospective 2** (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2008).

Universitarul Dumitru Fânaru

N. 16 octombrie 1925, în satul Grigoreni, comuna Scorțeni, județul Bacău - m. 21 noiembrie 1991, la Bacău. **Conferențiar universitar, pedagog, ziarist, poet, prozator, estetician.** Este fiul țăranilor Zoe și Neculai Fânaru, care l-au învățat de mic să fie râvnitor și să nu se ferească de muncă, principii de care nu va abdica toată viața și cărora le-a alăturat altele, la fel de folositoare, cum ar fi setea de cunoaștere și dorința de a afla adevărul direct de la sursă. Fiind de folos părinților la treburile gospodăriei, nu a neglijat nicio clipă școala, fiind printre cei mai buni din clasă atât în ciclul primar, urmat la școala din sat (1932-1936), cât și în cel gimnazial și liceal, absolvite, rând pe rând, la Liceul „Ferdinand I” din Bacău (1936-1944, azi, Colegiu Național), ca șef de promoție. Scriitor ca și colegul său Solomon Marcus, se înscrie inițial la Politehnica ieșeană, dar după un an și jumătate renunță în favoarea Facultății de Litere și Filosofie a Universității „Al. I. Cuza”, luându-și licența în filosofie (1948), dar dându-i peste timp o replică din care reieșea că a iubit la fel de mult și matematica. Încadrat chiar după absolvire ca profesor la Școala Normală băcăuană (1948-1955, în prezent Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare”), a funcționat, în paralel, vreme de doi ani, și ca inspector școlar în cadrul Inspectoratului Regional pentru Învățământ Bacău. Pasiunea pentru cuvântul scris, înmugurită încă din ultimul an de liceu, când a debutat în revista școlară **Fră-**

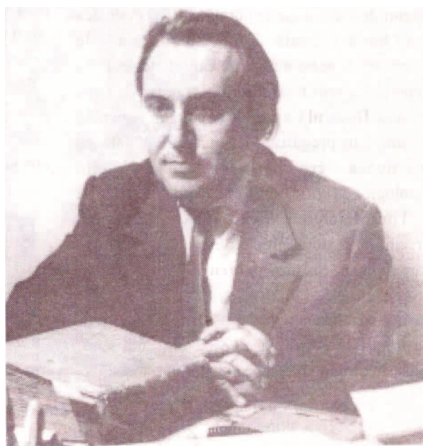

mântări (1943), l-a determinat să opteze pentru un post de redactor la ziarul regional **Steagul roșu** (1955-1959), în paginile căruia a publicat, pe lângă articolele de specialitate, și zeci de poezii, schițe, nuvele, în bună parte tributare epocii. Cele mai bune dintre ele au fost selectate și incluse în culegerile literare **Plaiurile Bistriței** (1956, 1958), editată de Secția Culturală a Sfatului Popular al Regiunii Bacău și, peste un lustru, în singurul său volum de literatură pentru copii, **În blocurile noastre noi...** (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963, colecția „În ajutorul părinților”). Revenit în învățământ, nu a renunțat în totalitate la publicistică, însă s-a axat îndeosebi pe articolele cu un caracter științific, publicate în principal în **Revista de pedagogie**, dar și în coloanele cotidianului în redacția căruia muncise ori în cele ale seriei noi a revistei **Ateneu**, răspunzând la anchete și valorificând cercetările sale legate de activitatea pedagogului Grigore

Tabacaru și a scriitorului I. I. Stoican. Înființarea, în 1961, a Institutului Pedagogic de 3 ani din Bacău îl propulsează în rândul cadrelor didactice universitare, susținerea peste un deceniu a tezei de doctorat cu tema **Educația estetică prin studiul matematicii** (coordonată de prof. univ. dr. docent Ștefan Bârsănescu) permițându-i să avanseze în carieră până la gradul de conferențiar universitar și să dețină o perioadă funcția de decan. Deși, cum remarca într-o evocare universitarul Constantin Călin, „n-a dat (sau n-a publicat) opera care să-i releve marile aptitudini intelectuale”, a oferit băcăuanilor și nu numai, în toate ipostazele sale profesionale, „dovada înzestrării, a originalității, dar, în același timp, și aceea a inaptitudinii de a construi după un plan arhitectural, de a continua și de a se menține în actualitate”. A contribuit, în schimb, substanțial la elaborarea **Dicționar(ului) de Pedagogie** (București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979), semnând nu mai puțin de 37 de articole. Având, „în mod exemplar, etica muncii și probitatea caracteristică a adevăratului cercetător”, este însă posibil să fi lăsat în sertarele sale și lucrări care în epocă nu puteau fi publicate, cu atât mai mult cu cât, în pofida greutăților inerente, nu își „pierduse curiozitatea intelectuală”. Răsplătit cu Ordinul Muncii, clasa a III-a (1964) a lăsat, oricum, o amintire vie nu doar printre foștii studenți, ajunși, la rândul lor, oameni de seamă. ►

Bibliologul Corneliu Dima-Drăgan

N. 25 decembrie 1936, în Bacău - m. 15 februarie 1986, la Toronto (Canada). **Bibliotecar, bibliolog, istoric literar, publicist, redactor.** Este fiul Floricăi (n. Popescu), asistentă medicală, și al lui Petru Dima, contabil. Din considerente numai de ea știute, mama a solicitat ca în certificatul de naștere să fie trecut și numele primului soț, cu care se afla în divorț la acea dată. A copilărit în urbea bacoviană, unde și-a început studiile primare, dar după absolvirea clasei I s-a mutat cu întreaga familie la Tecuci, așa că le-a continuat aici până în 1949, când tatăl său a fost arestat și deportat la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Revenit împreună cu mama la Bacău, a urmat cursurile Școlii Medii Nr. 1 (actualul Colegiu Național „Ferdinand I“), pe care le-a finalizat în 1953. Captivat de studiu și de mirajul presei, în timpul liceului editează, împreună cu Radu Isar, revista de satiră și umor **Ardeiu**, aplecarea spre literatură călăuzindu-i apoi pașii spre Facultatea de Filologie din cadrul Universității București (1954-1958). Întâlnirea cu profesorul Dan Simionescu l-a deturnat spre bibliologie și documentaristică, devenind în scurtă vreme unul dintre cei mai avizați specialiști în domeniu. Punând în cercetările sale multă pasiune și lucrând cu acribie s-a impus rapid prin profesionalism, atât în cadrul Bibliotecii Centrale Universitare din Capitală, unde a fost inițial repartizat, cât și apoi, ca redactor la Editura de Stat pentru imprimare și publicații (1958), ca bibliograf la Biblioteca Centrală de Stat (1960, 1962-1963), ca redactor la revista **Călăuza bibliotecarului**

(1963), în paginile căreia debutase cu articolul **Bibliotecile publice românești din Țara Românească, între anii 1840-1864**, publicat în nr. 4/1959, ori ca inspector în cadrul Direcției Bibliotecilor din Ministerului Culturii (1960-1962). După o primă experiență ca profesor la Secția bibliotecari a Școlii de activiști culturali, în 1963 își începe și cariera universitară, mai întâi ca asistent la Secția de biblioteconomie a Facultății de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic din București (1963-1970), apoi ca lector universitar (1968) și în cele din urmă în calitate de conferențiar universitar, după ce, între timp, secția a fost mutată la Facultatea de Litere a Universității București (1970-1977) și a obținut, primul în România, titlul de doctor în științe bibliologice, cu tema **Biblioteci medievale românești - istoric, semnificații, organizare** (1973, teză publicată în rezumat de Centrul de multiplicare al Universității din Capitală). Preocupat îndeosebi de teoria și practica biblioteconomică, debutează editorial cu studiul **Accesul liber la raft în România (teorie și practică)** - Iași (1964), urmat de **Scritorii noștri clasici și problemele culturii de masă** (Bucu-

rești, 1966), **Biblioteca unui umanist român. C. Cantacuzino-Stolnicul** (București, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, 1967), **Les ouvrages d'histoire byzantine de la bibliothèque du prince Constantin Brancovan** (București, Editions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, 1967), **Bălcescu și alți deținuți politici la Mărgineni** (Bălcești pe Topolog, Societatea „Prietenii Muzeului Bălcescu“, 1970), **Ex libris. Bibliologie și bibliofilie** (București, Editura Litera, 1973), **Biblioteci umaniste românești - Istoric. Semnificații. Organizare** (București, Editura Litera, 1974) și **Bibliologie generală** (București, Tipografia Universității, 1976). Una dintre marile sale reușite a fost reconstituirea bibliotecii Stolnicului Constantin Cantacuzino, căruia avea să-i consacre, împreună cu Livia Bacăru, alte două substanțiale cărți: **Biblioteca marelui umanist român Constantin Cantacuzino Stolnicul (1640-1716)** - București (1966) și **Constantin Cantacuzino Stolnicul. Un umanist român** (București, Editura Albatros, 1970). Tot în colaborare, de data aceasta cu N. Vasilescu-Capsali, a publicat **Bibliofilie la Pontul Euxin** și **Bibliophilie au Pont Euxin** (ambele, Constanța, Biblioteca Municipală, 1973), iar împreună cu Gheorghe Buluță, **Manuscrise miniaturate franceze în colecții din România** (București, Editura Meridiane, 1978) și **Biblioteci umaniste franceze în colecții românești** (idem, 1978). Deși a părăsit de tânăr Bacăul, a continuat să-l îndrăgească și să revină în orașul natal în dese rânduri,

susținând între 1967 și 1977, un curs de literatură română veche la Institutul Pedagogic de 3 ani și elaborând, în tandem cu Gheorghe Pătrar, volumul *Introducere în biblioteconomie* (Bacău, Comitetul Județean de Cultură, 1973), inclus de revista Universității din Chicago, *The Library Quarterly*, între cele mai importante lucrări în domeniu apărute pe plan mondial (ianuarie 1975). Aici, colaborează totodată cu revista **Ateneu**, unde, din februarie 1968, deține o rubrică permanentă, intitulată „Bibliofilie“, și cu ziarul **Steagul roșu**, în paginile căruia publică, începând din 28 octombrie 1973, texte diverse în cadrul rubricii proprii, „Istoria cetății“. Coordonează, de asemenea, volumul *Târgoviște, cetatea culturii românești* (București, Editura Litera, 1974, în paginile căreia publică *Studii și cercetări de bibliofilie*) și, împreună cu Dan Simionescu, *Studia Bibliologica* (București, 1967). În 1977 a predat Editurii Eminescu și un volum de poezie, *Silex înflorit*, dar făcând cerere de plecare definitivă din țară, acesta a rămas în manuscris. Rămas fără loc de muncă, a emigrat în Canada, abia în iulie 1979 reușind să se stabilească la Toronto, unde avea să și sfârșească în mod tragic. Au rămas nevalorificate în carte zeci de alte texte, întrucât atât înainte de plecare, cât și după a colaborat intens cu numeroase publicații, între care amintim **Argeș**, **Arte do Ex·Libris** (Porto), **Ateneu**, **Biblioteca**, **Biblos** (Viena), **Biserica Ortodoxă Română**, **Buchhanllelsgeschichte** (Franckfurt am Main), **Bulletin du Bibliophile** (Paris), **Călăuza bibliotecarului**, **Cronica**, **Dixieme Congres International des Bibliophiles** (Atena), **Forum**, **Gutenberg Jarbuch** (Mainz), **Îndrumătorul cultural**, **Le Livre&l'Estampe** (Bruxelles),

Librarium (Zurich), **Libri** (Copenhaga), **Luceafărul**, **Magazin istoric**, **Mitropolia Olteniei**, **Ramuri**, **Revista arhivelor**, **Revista bibliotecilor**, **Revista de Archivos**, **Bibliotecas y Museos** (Madrid), **Revista muzeelor**, **Revue des études sud-est européennes**, **România literară**, **Studia Bibliologica**, **Studii și cercetări de bibliologie**, **Tribuna României**, **Viața militară**, **Zentrakblatt für Bibliothekswesen** (Leipzig) ș.a. Pentru contribuțiile sale, materializate în peste 300 de articole și studii referitoare îndeosebi la interferența culturii române cu alte culturi europene (*Le sfècle d'or de la bibliophilie roumano-grecque*, *Deutsche Druker, Buchandler und Lesekabinette in der Walachei in der ersten Halfte des 19. Jahrhunderts*, *Incunables français en Roumanie*, *Frontispices, vignettes et gravures de Rubens dans les collections roumaines*, *Der rumänischer Buchdruck in Wien 1770 bis 1780*), dar și la istoria ex-librisului românesc ori a cărții (*Cinq siècks d'ex-libris en Roumanie. Un ample dialogue entre l'art et le document*, *Das Rumänische Buchund Bibliothekswesen*) a primit aprecieri unanime din partea specialiștilor, care au culminat, în 1980, cu acordarea Premiului Internațional „Horst Kliemann“ pentru lucrarea *Forschungen zur deutsch rumänischen Buchhandelsgeschichte*. O altă recunoaștere a valorii sale a fost alegerea ca secretar general al Asociației Culturale Internaționale a Etniei Române (1983, Viena), pentru care a editat revistele **Tricolorul**, **Luceafărul**, **Ethos românesc**, a relansat **Studia bibliologica**, și propunerea ca să devină președinte al Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, dar asasinarea

sa a pus capăt unei munci laborioase, ce putea avea o cu totul altă dimensiune dacă ucigașii sadici nu i-ar fi curmat zilele.

Editorul A. E. Loebel

N. 10 noiembrie 1831, în Bacău - m. 22 aprilie 1899, la Bacău. **Editor**. Format în mediul evreiesc al localității de baștină, a făcut la viața lui de toate, încercând și practicând meserii diverse, începând cu aceea de învățător de ebraică și sfârșind cu mult mai râvnita ocupație de antreprenor de lucrări comunale. Depozitar de produse petroliere și de tutun, a investit o parte din câștiguri în activități editoriale, legându-și numele de apariția celui dintâi ziar evreiesc din provincie tipărit în limba română, **Prezentulu**. Acesta a văzut lumina tiparului în perioada 1876-1878, având un rol important în mobilizarea populației evreiești la sprijinirea războiului de independență din 1877. În calitatea dublă de redactor și de rabin a adunat membrii comunității în Sinagoga Cerealiștilor, în ziua de Șavaot, îndemnându-i să se alătore vitezei armate române și să-și dea obolul pentru cauza nobilă a patriei comune: independența. Ca editor și redactor a rămas în istoria presei îndeosebi prin **Calendar pentru israeliți pe anul 5638 (1877-1878)**, imprimat la Tipografia „Junimea” din Bacău, în 120 pagini, publicație ce avea ca principal scop formarea unui „centru unde să se întâlnească cugetările acelora ce doresc propășirea românilor israeliți”. Liant al apropierii dintre mediile culturale românești și evreiești, a continuat să editeze **Calendarul** până la sfârșitul existenței, transferându-l însă, începând cu anul evreiesc 5639, în Capitală.

Cornel Simion GALBEN

Remember Liviu Dănceanu

În urmă cu patru ani, în ziua de 26 octombrie, de Sfântul Dumitru, inima celui care a fost profesorul, muzicologul, compozitorul, dirijorul și publicistul Liviu Dănceanu* a încetat să mai bată. Avea doar 63 de ani...

Un maestru al sunetelor și cuvintelor, o prezență insolită în peisajul muzicii universale, unde s-a impus prin personalitatea lui complexă și prestigioasă, caracterizată prin genialitate, sensibilitate, eleganță și multă modestie. Gândirea vizionară, lucidă, simțul estetic, unul cu totul deosebit, bogăția limbajului folosit, nicidecum clișeic, ci mai degrabă academic, toate acestea, așezate pe un fundament cultural și muzical solid i-au consolidat poziția, mai cu seamă în lumea muzicii contemporane.

Nivelul superior de cunoaștere la care a ajuns de-a lungul evoluției sale se datorează faptului că - așa cum spunea într-un interviu, „a avut de-a face cu mâna destinului, a cărui lucrare se traduce prin traiectul irefutabil al fenomenului muzical ajuns, se pare, la ultima fază a evoluției sale: faza atomizării”.

Dacă nu l-aș fi cunoscut și n-aș fi stat în atâtea rânduri de vorbă cu maestrul Liviu Dănceanu, slănicean prin adopție, ca și mine de altfel, mi-ar fi fost poate mai ușor să vorbesc despre domnia sa la timpul trecut, dar așa, blocajul este iminent...

Sper să fiu în asentimentul tuturor celor care l-au cunoscut îndeaproape pe maestrul Liviu Dănceanu, când voi spune ce a reprezentat și ce însemne a lăsat domnia sa în plan muzical și spiritual: Un spirit stelar, fecund, apărut

întru bucurie pe pământ dintr-o salbă de stele sibile, cântătoare, veșnic recunoscătoare puterii divine; un neliniștit, un reformator al spiritului, un om al clarificărilor cu o justete deplină a judecății, una profundă, sensibilă, vibrând a muzicalitate; un om cu un soi de inteligență superioară, dar cu un simț de măsură și cuviință sufletească rar întâlnite; un spirit critic și de observație excepțional de ascuțit și de cultivat, perpetuu autodidact și autoeducat; un om al stăpânirii de sine fără de condamnări imediate, cu o distincție aparte, vibrând în compozițiile și scrierile sale de sinceritate și clarviziune atipice rânduielilor de astăzi; un om aparținând unui soi de cavalerism renescentist ce cu greu își găsește locul într-o lume babilonică, rece și indiferentă; excepțional muzician, profesor, compozitor, publicist și desăvârșit orator...

„Nu moartea este groznică. Ba, uneori, ea este blândă când se leagă de viață. Doar uitarea subită, monstruoasă e ceea ce trebuie cu îndârjire să refuzăm a înțelege”, spunea Liviu Dănceanu... Și mă opresc aici, la aceste cuvinte, întipărite definitiv în mințe. Și în suflet, deopotrivă...

* Liviu Dănceanu s-a născut în 19 iulie 1954, la Roman, și a

murit în 26 octombrie 2017, la Slănic Moldova. Este înmormântat la București. Studiile muzicale le-a început la Liceul de Muzică din Bacău (1964-1968), apoi a continuat la Liceul de Muzică din București (1971-1973) și la Conservatorul din București (1975-1981), cu clasa prof. Ștefan Niculescu. A urmat Seminarul de vară pentru tinerii compozitori de la Kasimierz-Dolny, Polonia (1984), cu Yannis Xenakis. Profesor universitar, doctor în muzicologie, a predat la Universitatea Națională de Muzică din București, din anul 1990. Debutază în calitate de compozitor în 1978 cu *Les héros*, op.1, la Conservatorul din București. A fondat și condus Atelierul de muzică contemporană „Archaeus” din București, ca și Festivalul Internațional „Zilele Muzicii Contemporane” de la Bacău (împreună cu Trio Syrix și cu dirijorul Ovidiu Bălan), primul festival de muzică nouă din România, care a avut în acest an o ediție aniversară, cea cu numărul 35! A scris articole, studii, cronici, recenzii și a fost membru la SACEM din Paris (1987). A publicat peste 25 de volume de muzicologie, estetică muzicală, memorialistică și poezie. A întreprins călătorii de documentare și turnee artistice în Polonia, Cehoslovacia, Franța, Germania, Anglia. A fost distins cu Premiul II la Concursul de compoziție Studium de Toulouse din Franța (1986), Premiul Academiei Române (1989), Premiile UCMR (1988, 1990, 1994, 2000, 2004, 2006), Premiul ACIN (muzică de film, 1988).

Romulus-Dan BUSNEA

1:8 Asemenea cu sirepele timpului*

*Asemenea cu sirepele timpului
la Păcuiul lui Soare
asemenea lor aleargă iubita mea
în libertate deplină*

neîngrădită e partea lui de Cer și Lumină
și fără margini dragostea ce mi-o poartă
de la un răsărit la altul
de la o șoaptă de aur
la cealaltă șoaptă

1:9 Șirag de nestemate

Din râuri el adună chihlimbare
topazuri citrine și agate
la gâtul meu de alabastru să pună
șiraguri de nestemate

*jasp și jad / rubine adun
din pădurile întomnate!
draga mea să împodobească lumea
în care mă va primi
la noapte*

1:10 Te-am găsit și nu voi mai rătăci

Te-am găsit și nu voi mai rătăci
în pustie / strig
cânt și dansez în ploaia de aur
a cuvintelor tale

*te-am aflat la apa Iordanului
spălându-ți fața
(acolo unde
toate cărările duc)*

1:11 În ritm binar

*Mai mult decât să meditezi
driade / să iubești înseamnă
să te divizi
și să te contopești*

regele meu!
dragostea este atunci când
unu plus unu fac Unu
e atunci când
din Unu doi se despletesc

în ritm binar

1:12 Parfum de înserare

Stăm unul lângă celălalt
cu ochii închiși / cu inimile
înfașurate în voaluri de rouă

mireasmă de nard împrăștie sufletul
parfum de-nserare
peste lumea
ruptă în două

Manuscris

1:13 Topit în mir și mirare

*Îmbrăcată în petale de mirt / parfumată
din creștet până în tălpile goale
iubita mea ține în brațele ei
răsăritul*

*eu sunt apusul / topit
în mir și mirare*

1:14 Cel-iubit

Cel-iubit la mine
a venit
să îmi fie mir și mire
și mirare!

vin
lumină
cântec
infin

1:15 Cea-mai-iubită

*Strălucitoare ca steaua Canopus ea este
cea-mai-frumoasă
cea-mai-iubită femeie
din univers*

*menestrei galactici cântă
dragostea noastră*

(peste milenii rămâne-va din ea
măcar un vers?)

1:16 La marginea cerurilor răsturnate

*Te-am aflat la capătul liniștii / acolo
alge de hyacint sunt pat iubirilor
(până atunci) neîntinate*

unul pe altul ne-am găsit
la marginea cerurilor
răsturnate!

1:17 Din lemn de cedru/ inel de logodnă

*Din lemn de cedru ți-am dăruit
inel de logodnă/ din lemn de cedru
corabie îți voi face!*

(sub chiparoșii albaștri el mă ține de mână
și parfumuri sărate năvălesc în cetate)

*iubito / nu-i mare pe care
să n-o putem împreună
străbate!*

Simona Nicoleta LAZĂR

* Versuri din **Cântul Unu (1:17)** al volumului de
poeme pregătit pentru tipar, **Cantum canticorum**.
Prima parte (1:7) a apărut în numărul 6(16)/2020.

Împreună

sub tiare de brumă
 inima ta
 a uitat să mai tremure
 răsuflările albe sting
 aici pe pământ candelile
 stiletile de gheață
 îmi străpung inima
 cald vântul peste inima ta
 fir de iarbă plâpând
 în decembrie
 lucid te rețin
 în memorie nopțile
 întorc minutarele albe
 ancoră visului
 ancoră unui ceas
 sub armura
 cuceritorului
 dormi
 un neant durând între noi
 citesc și îți scriu
 două fragilități
 nemai atingându-se
 trestii un timp
 de singurătate
 tremurând ...împreună!

În orb

trezit
 din visul alb
 de dragul tău
 preschimb în cântec
 dorul
 în orb
 am numărat silabele
 viclenelor secunde
 și-am deturnat în zbor
 vestitul zmeu
 cu foi acoperite
 de cuvinte
 aripa i-am lipit

Manuscris

și-un timp
 l-am împărțit la doi
 văluri de ceață
 soare departă
 în răspântii de cer
 târziu și înalt dezgolind
 în poeme răspunsul
 câmpie înverzită
 și iederă am fost
 de dragul tău
 împreună
 lumină un ...timp

Mestecenii

foșnind a hârtie
 în casete de jad
 o lume sâmburi
 semințe de pin anason
 și vanilii uscate
 neliniști
 printre role de film
 le oprim
 în cutia comună
 a comorilor
 împreună pictăm
 galben stins într-un ochi
 frunzele
 și în toată fereastra
 copacul
 înalți și scheletici
 izolați sau în grup
 supuși sub penelul maestrului
 pozează nuduri gri
 ...mestecenii albi!

Ochii tăi

încet îi deschid o fereastră
 din linii abstracte
 în spațiu
 zăvoare din umbră ridic
 precum un portret Picasso
 un obraz din umbre
 moi ochii nopții ochii
 lui privindu-mă trist
 și înalt lunecând
 ochii tăi de trecut
 ochii tăi
 într-un unghi de lumină
 printre linii prea drepte
 zăbrele de sticlă
 chipul ...tău rătăcit

Cărări printre astre

...munții își trimit apele tumultuoase
 la marea-mamă supă primordială
 din care s-au născut într-o clipă aiurită
 când tu erai și prizonier și temnicer
 în fiordurile memoriei ancestrale

iar paloarea asfințitului se întindea
 ca o șoaptă infinită peste albia secundeii
 ca o pecingine peste jumătate de omenire
 către o margine a exactitudinii

din harababura babeliană
 fantoșă a neînțeleșului neputinței
 semn că apocalipsa de catifea e aproape
 la distanță de-o aripă de înger
 la vama dintre vis și hazardul recompus
 din cioburi
 unde ochiul orb atatevăzător intuieste
 de ce s-au ascuns merele de aur ale
 nemuririi

cum se declanșează focurile bengale
 în fiecare cuvânt

cum gândul deschide alte cărări printre
 astre
 misterioase unde declanșează vibrații
 dincolo de stele
 cărări iluzorii se întretaie prin spații

porțile galactice-s prea stânte pentru
 tulburătoarele himere

pe ceruri abia visate strălucesc alți sori
 memoria universală în continuă
 eferescență
 este bombardată cu informații din
 îndepărtate galaxii

iar tu nu știi că tristețea ta
 umblă într-aiurea desculță și despletită
 viscolind prin amintiri bulgări de lumină
 astrală și acorduri muzicale inefabile...

Ana URMA

Mihai MERTICARU

Pe firul gândului călător

*Dincolo de granițele acestei lumi,
un val plesnește-n noapte
și un câmp se bucură de apă
după arșița unei vieți...*

- E cineva pe aici sau doar lumina lumânării? te întrebam... - *Bine te-am regăsit lumina păcii!* mi-ai răspuns.

- *Viața implică destinul și factorii de destin! Se poate ca tu să-mi fi influențat radical acum ceva, posibil eu să-ți influențez emoțional și definitiv o parte a sensibilității tale, poate într-un mod aparte!* îmi spuneai cândva...

- *Viața poate să fie deviată, asemeni unei corăbii, dar tu, cel de azi, cel din momentul Acum, ce-ți dorești?* îți spuneam.

- *Sunt aici, astăzi, îți aparțin, sunt exact pe structura ta, îmi dai un centru de greutate, adică mă înfig bine în pământ cu picioarele! Ai grijă de lumina păcii! Contează atât de mult, oriunde! Sunt fericit că mă primești în ființa ta intimă și vulnerabilă, nu în sensul de slăbiciune, ci în sensul de sensibilitate, de fragilitate!* spuneai tu...

- *Cred că spiritele noastre comunică cu mult mai mult, o profunzime interioară, dincolo de viață și situațiile ei!* îți spuneam.

- *Două zile de șoapte și atât a durat până a plecat pe acel drum! De atunci încerc să găsesc o definiție lucrurilor!* mi-ai scris... - În acele clipe ți-a spus totul, privirea a contat mult. În vis vă regăsiți! ți-am răspuns printre litere.

- *Ai plecat? te întrebam... iar tu: - Timpul nu curge într-o singură direcție pentru toți! Mai presus de toate există ceva. Nu știu ce este, dar există. O energie pozitivă, ceva ce te face să plutești și să te desprinzi ușor de tine.*

- *În spatele pozei sunt eu, ușor decopertat acum. M-ai văzut rău și amnezic în unele situații, nu-i așa? mă întrebai... - Rău? Nu, dragul meu. Doar voalat, o mare durere și temere, așa percepeam. Dincolo e adevăratul suflet. Poate că, sufletul meu e sufletul tău. Ești Tu sau sunt Eu? Privindu-te, simțeam cum pătrund tot mai profund dincolo, în planul nevăzut, în adevăratul Tu!* îți răspundeam.

- *Te-am bulversat rău, ca să vezi ce reușesc! Scot tot din adâncul omului! ți-am spus... - Știam! Sufletul unui om este mai mare decât fundul unui ocean!* îmi răspundeai. M-ai întrebant: - *Accepți să citești trei rânduri scrise cândva, o mică scrisoare?...*

ți-am răspuns: - Da!

și, „fără titlu”, mi le-ai redat: „*Privesc la cel ce-mi stă înaintea, la planul lui atât de stupid și amar; la dorința lui de a mă apleca într-o zonă noroioasă și crudă. Am nevoie de timp, de toată puterea și lumina din mine, pentru că el este prea sigur de reușită. Îl privesc încrunțat pentru că am gustat prea viu din primejdie. Vreau să-l contrazic, dar, ridicându-mi ochii, mă izbește expresia privirii lui. Cineva mi-a spus odată, că în schimbul durerii se pregătește întodeauna ceva, mă gândesc că, poate, ar trebui să accept durerea și să o las neatinsă, ca pe o taină.*”

Ai completat:

- *A scrie, nu înseamnă a avea încredere că poți s-o faci! Aș posta un tablou alb, aș scrie ceva și aș fi eu: „Nu știu să scriu scrisori, știu doar să le citesc!”.*

Scrisul implică altele, apare momentul de gândire cu sufletul, doar spiritul așezat în inimă să-l ai. Destinul? Rămâne nota lui ca individ, rămâne stabilită de Sus. Nimic nu schimbă nota Do. Este Do de sus sau de jos. Nu știe nimeni unde va trăi în nota respectivă!

Viața înseamnă destin, iar cei din jurul nostru - peisajele, decorul și întâmplările - sunt influențate de factorii de destin!

- *Până la un punct contează mult, dar putem schimba decorul, de încercăm. Prin voința fiecăruia pășim peste o graniță, chiar dacă atâtea împrejurări au dus spre acea direcție. Omul e pus într-un complex de împrejurări, dar are libertatea deciziei. Minte pusă în situații limită acționează surprinzător. Pas cu pas învățăm. Ai uitat că și mersul, doar cu încredere, ai reușit? Lasă-te purtat pe aripile visului tău interior și adu, la suprafață, lu-*

mina din tine! ți-am spus.

(Pe firul undelor, un cântec transmis în poarta viselor. Ecolul lui doar revine în dansul lunii, prin umbra chiparoșilor.)

- *Închide ochii și spune-mi ce simți ascultând cântecul? te întrebam... - Frunze pe alee, asta am simțit și eu, o frunză pe alee purtată de vânt!* îmi spuneai.

- *Erai frunza sau zefirul ce purta frunza în zbor?... - Nu știu ce eram, eu asta am văzut!*

- *Frumos erai tu, acolo! Liniștit, luminos, cel real. Păstrează-ți amintirea să bată, acolo, în piept! Îți spuneam, privind pe fereastra timpului... - Mereu sunt așa!* îmi spuneai... Te-am întrebant: - *Ce părere ai despre toate - viață, lume, univers?... - Nefiind în comuniune cu tine, nu poți fi nici în viață prezent, nici în lume nu există, și nici univers nu există! Este starea mea! Așa sunt mereu!* mi-ai răspuns.

Glasul meu îți scria:

- *Mă bucur! Nu toți reușesc să redea clar asta, ecolul răsună tot mai adânc. Înaintăm în propriul labirint, ghidându-ne după cântecul lăuntric. Visele subterane vor umfla izvoarele ce ne conduc printre anotimpuri.*

Glasul tău îmi îngâna: „*Da-că-ți fac apa jucăușă și sălbatică n-o să-mi mai apropii barca de malul tău.*”

Eu îți spuneam: - Da!... - Nu!

imi spuneai. - *Este un contrast divin acest „Da” al tău cu acel „Nu” al meu! Ce se ascunde, se vede! Am fugit din mâna morții, rămân aici!* ai șoptit pe unda vântului stingher... - *Undeva-cândva!* am șoptit.

- *Da, chiar! O vibrație te înalță sus, pe scara cerului! Te aștepta momentul. Dorul implică o poveste, o stare, un sentiment, un vis! Trăindu-le într-o armonie, în urmă rămâne dorul!* În vis suntem noi! mi-ai spus... - Un zburător, zburătorul meu cel luminos și divin de frumos, cel care m-a dus sub marea oglindă, în fundația petalelor de maci care ne-așteaptă, în cerul nostru interior de un albastru pur! ți-am spus.

- *Doar, pur și simplu!* mi-ai zâmbit...

Drumurile recuceresc câmpia mlădioasă din noi, doar vântul ne schimbă destinul! îți șoptea aerul ce multiplica gândul meu în spațiul mistuit.

Irina Lucia MIHALCA

Crucea

Mama împlinise deja 94 de ani. Prin luna martie a anului 2019 începuse să aibă insomnii chinuitoare, urmate de stări de nervozitate, constipații cumplite, pierderea noțiunii timpului și amnezii ce adeseori o făceau să nu mai știe unde se află, ori cine este. Cu aproximativ zece zile mai înainte de a muri nu mai putea să doarmă deloc, nici ziua și nici noaptea. Nu mă lăsa nici pe mine să dorm. Eram complet epuizată fizic și cu moralul la pământ, deoarece nu aveam nici un ajutor de la nimeni.

În duminica aceea adormise înspre dimineață, iar aceasta m-a determinat să nu mă duc la biserică, gândindu-mă că se va trezi peste câteva ore și va trebui să o hrănesc și să mă îngrijesc de ea. Am mers în altă camera. Am dat drumul la televizor pe Trinitas Tv. Se transmitea în direct Sfânta Liturghie de la Catedrala Patriarhală. Eram extrem de obosită, nedormită, îngrijorată de starea mamei. După Sfintele Daruri am început să plâng, nu mai auzeam nimic, eram doar eu și Dumnezeu la care mă rugam cu voce tare, cu care vorbeam ca și cum aș fi vorbit cu un om. Mă rugam și ceream iertare lui Dumnezeu, mamei pentru toate câte i-am greșit, în toată viața mea, de când m-a născut și până în ziua și ceasul acela. Eram într-un fel de transă...

Când mi-am revenit din acea stare, mi-am dat seama că se terminase transmisia Liturghiei de la Catedrala Patriarhală. Am închis televizorul și am mers în camera mamei să văd ce face. Dormea același somn profund, la fel ca dimineața, în aceeași poziție. A dormit toată ziua, toată noaptea. Nu-mi venea să cred! M-am odihnit, am dormit și eu ore în șir, după multe nopți de nesomn. Dimineață era exact așa cum o lăsasem cu o zi înainte. Mai avuse o astfel de stare cu un

am înainte, dar atunci am chemat salvarea, am dus-o la spital și în zece zile a pus-o pe picioare și am luat-o acasă refăcută. Câteva luni a fost destul de bine, apoi au început iar insomniile.

Deja intrasem în cumplitul an 2020, cu pandemia, cu spitale exclusive covid iar vara se anunța tristă, lungă, cu tot felul de restricții și cu amenințarea unei boli necunoscute care putea afecta pe oricine. La spital nu o mai puteam duce, căci era stare de urgență și toată lumea care mergea la spital trebuia să facă testul covid și să treacă printr-un protocol. Având în vedere vârsta foarte înaintată și starea în care era, să o țin acasă era cam singura soluție.

Am lăsat-o să doarmă până a doua zi, când, oarecum îngrijorată, am chemat medical de familie. Aceasta mi-a spus că nu mai are mult de trăit. Totuși, în ziua următoare am chemat salvarea. Au venit destul de repede, au văzut-o, mi-au spus că nu are covid, dar dacă o vor lua, având în vedere vârsta înaintată, e posibil să moară în spital. Medicul a mai spus că ar fi cel mai bine să rămână acasă, căci nu va mai apuca sfârșitul de săptămână. Din acea zi, trei zile la rând a venit un preot și i-a citit rugăciuni. Nu era nici vie, nici moartă, totuși respira. Joi, înainte de prânz, preotul mi-a spus să am pregătită o cruce. Sfârșitul era aproape.

L-am întrebat cum voi ști momentul acela. M-a asigurat că voi ști! Mi-a mai spus să plec măcar pentru o oră de acasă, în acea zi. Am plecat la un magazin și când m-am întors, intrând în camera mamei mi-am dat seama că își trăiește ultimele clipe. Am aprins o lumânare și i-am pus-o în mâna stângă. A fost nevoie să-i țin palma cu palma mea strânsă, deoarece mâna era flească. Cu cealaltă mână a mea, am luat crucea de lemn și i-am pus-o în cealaltă mână a ei. Inexplicabil, uimitor, dar a avut o mișcare bruscă a palmei, care a strâns crucea. A strâns-o atât de tare încât cu mare greutate i-au putut-o scoate acei care au pregătit trupul pentru înmormântare!

Pierderea mamei, oricât de mulți ani ar trăi este un moment peste care toți trecem greu, și mie mi-a fost greu, foarte greu, dar a avut parte de „sfârșit creștinesc, neînfruntat, în pace fără durere”.

În acele momente, când în brațele mele, mama și-a dat obștescul sfârșit, mi-am amintit cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, citite nu de mult într-o carte: „Nu e rău să mori, rău e să mori rău”. Mama a murit bine, așa după cum a meritat după o viață trăită în devotament, sacrificiu pentru familie cu credință, post, rugăciune și dragoste pentru biserică, pentru Dumnezeu, sfinți, dar în mod cu totul și cu totul deosebit, pentru Maica Domnului.

A avut parte în seara de dinaintea înmormântării de rugăciunile unui episcop și ale mai multor preoți și de o înmormântare frumoasă, în condițiile în care mulți oameni care au murit de covid în acea perioadă nu au beneficiat de toate cele tradiționale ale înmormântării, așa cum se cuvine la noi, la ortodocși.

Dorina STOICA

Scriitorul-cronicar

Septuagenarul, (din decembrie trecut), Cornel Simion Galben are aceeași fizionomie deschisă, cu o privire plăcută și suplețe în mișcări, doar barba e puțin mai albă. Are același spirit meticolos și generos, ca în trecutele decenii, pe când arăta că un profesionist poate trece peste interferențele nu prea blânde ale epocii, dacă are caracter și informații. Recenta carte **Lecturi aleatorii** (Ateneul Scriitorilor Bacău, 2021) – volumul al cincilea din serie, și-asumat o copertă *exploziv de frumoasă*, aparținând nepoatei Ana Sofia Galben și cuprinde vreo cincizeci de texte variate despre cărți, cu *amintiri, poeme, interviuri, eseuri, exegeze, portrete și evocări*, sau *note* despre evenimente publice; debută acum cinci decenii.

Nu ne-a uimit nici acum diversitatea registrelor stilistice și solidaritatea cu comunitatea a unui autor care, totdeauna, a avut fine intuiții când a scris despre *plasticieni, ziariști, compozitori, profesori, medici și ingineri*. Sunt în carte evocări generoase și informații riguroase pe teme vechi și noi, în care apar, în concurență, debutanți și vechi profesioniști din orașul nostru, din județ, din țară și de peste graniță, din prezent ori din veacul trecut; iertați contextele diferite, dar în modul de lucru și cuprindere se ascunde ceva care amintește de brăileanul Perpessicius, pe care E. Lovinescu îl califică drept „impresionist cu erudiție“, iar literatura română îi datorează aceleiași așezarea a 15000 de pagini eminesciene în ediția academică de *șase volume* a poetului național *Eminescu*. Elegant și generos, bă-

căuanul nostru a conceput și el, până acum, o serie de opt volume în care au fost așezate acele figuri ale Bacăului pe care le onorează cu titlul *personalitate* pentru puterea *creativă, operă*, activitate *publică* și ținută *etică* (adică ce este propriu unei persoane ca ansamblu de trăsături morale și intelectuale). În glumă, ni-l imaginăm pe concitadinul nostru atinșând, pe umăr, cu sabia monarhului britanic, pe cineva căruia i se conferă titlul de *sir*; ar merita... poate.

Ne delectăm cu textele unor figuri celebre. Radu Beligan a lăsat posterității *Note de insomniac* (București, Editura Artprint, 2008), în care marele actor, legat de Bacău, prin naștere și școlarietate, evocă respectuos și expresiv pe V. I. Popa, pe Sică Alexandrescu, George Vraca și alții, subliniind că „Un mare actor trebuie să aibă *eleganță, gest, stil, demnitate, clasă*“ – p. 107, idee care i-a plăcut și lui Salvador Dali, pe care românul îl cunoscuse, în 1964, la New York.

Un eseu pe o temă insolită apare la pp. 54-57 cu titlul *Creștinul Eminescu*, în care teologul Theodor Damian argumentează că poetul l-a avut pe *Creator* în suflet din copilărie, iar o bună parte din imagistică și ideatică a poemelor, inclusiv filonul lexical-sintagmatic converg către *Ideea de Dumnezeu: înger, angelic, cer, divin, icoană, rai, profet, rugăciune, Prea-Curată*. În *Luceafărul* și *Glossă*, regăsim vibrațiile unui suflet în căutarea înțelesurilor lumii și vieții, iar *Mortua est* trimite la *Eclesiastul* biblic, și nu doar atât.

Profilul de excelent profe-

sionist al lui Gheorghe Drăgan, editor și scriitor, reapare în *Poetică eminesciană I*, Ed. Junimea, 1989, în care antenele colegului nostru de *Alma Mater* sesizează „simțul special al poetului pentru cultura și limba populară, dar și faptul că a ales linia aderării la valorile oralității“ (p. 63).

Plasticienii băcăuani se bucură de bună receptare și așezare („Colecțiile Muzeului de Artă“); majoritatea au fișe biografice și cu referințe critice; e vorba, între alții, de Valentin Ciucă, Constantin Prut, Armand Steriadi, Adrian Ionescu, Radu Negru.

Bacăul din trecut și de azi, de Gr. Grigorovici (Tipografia Primăriei, 1933) este la înălțime, iar primarii cu merite mai mari sunt Leon Sakellary, mai înainte fusese Costache Radu, când orașul abia se înfiripa (1889-1890; 1894-1895). Un capitol interesant în cartea lui Grigorovici e *Bacăul în vremuri de război* în care citim un pasaj emoționant: „...în timpul marelui nostru război pentru unitate națională, simpli soldați băcăuani, ajunși în captivitate îndepărtată, cu instinctul lor nativ, au știut să se informeze și să se orienteze, evadând din lagăre sau munci silnice, spre a trece prin foc și apă, către frontul armatelor amice...“ (p. 83). Sunt multe pagini emoționante care îl determină pe C. G. – cronicarul nostru, să pledeze pentru o ediție nouă a cărții *Bacăul din trecut și de azi* pe măsura celor peste șase veacuri de existență a Bacăului.

O carte sinceră, expresivă și informată a lansat d-na Rodica Lăzărescu (Ed. Vatra Veche, Târgu

Mureș), cu 25 interviuri, în care sunt valorificate plenar avantajele exprimării directe și a cunoașterii la fața locului. Sunt cuprinse și opiniile a două personalități de maximă notorietate: Ion-Aurel Pop și Răzvan Teodorescu. Revista *Pro Saeculum* le publicase mai înainte.

Aflăm că Roxana Medvețki trăiește o adevărată nostalgie pentru lumea bunicilor, „satul dintre vii“, copilăria neamurilor. Unele secvențe sunt de mare tensiune: „Satul dintre vii se stinse încet, odată cu țata Aurica și Buzata, cu plecarea șatrei pe alte meleaguri, cu tușica Nuța, cu Bunica Bătrâna. Se stinse odată cu primii fiori ai dragostei, cu badea Gheorghe și țata Frăsina. Se stinse odată cu prăpădirea valorilor morale adevărate“ (p. 104). E limpede că *istoria* a fost nedreaptă, poate crudă cu unele comunități; nu se poate scuza nimeni că „așa e lumea“ și că aceasta e într-o continuă transformare.

Dar *natura umană* este, se pare, neschimbată. Mi-a câștigat simpatia jurnalistul Eugen Verma, om de caracter, de stânga, căci nu poate fi altfel, după cum li s-a întâmplat și multor francezi înainte și după ultimul război. Ion Rotaru l-a încadrat între descendenții lui Creangă și Sadoveanu. A avut succese literare cu volumele *Robu* (1999) și *Noi, cei de pe Lăpușneanu* (2017); între calități: viziunea realistă, umorul și naturalețea limbajului.

Sunt impresionante și paginile unor teologi, ale unor clerici cu vibrație în comunicare spre lume. O ediție a *Filocaliei*, îngrijită de Ignăție Monahul, conturează profilul Părintelui *Dumitru Stăniloae*, prestigios ierarh al Bisericii Răsăritene.

Gânduri din lectura cărții

Lângă Valeriu Gafencu, Sfântul închisorilor (Editura Areopag, 2014) te proiectează lângă marile spirite ale românismului, cu Iustin Pârvu, Gheorghe Brătianu și alții, iar Eminescu îți reamintește – vorba lui Noica, de *cenșura națională*, în sensul că perlele din capodoperele poetului nostru național nu-și pot găsi echivalente în altă limbă; observase și Emil Cioran. Este vorba de sintagme precum „sub raza gândului etern“; „greul negrei veșnicii“; „mută-i gura dulce-a altor vremuri“; „mișcătoarele cărări“; „zare-a lumii-ntunecând“; „când unul era toate și totul era una“; „umbra celor nefăcute nu-ncepu-se-a se desface“; „ca răsărirea stelei în tăcere“; „nu credeam să-nvăț a mu-ri vreodată“; „ca-n ziua cea dentâi cum izvorau lumina“. Aceste sintagme și enunțuri mi le-a amintit și filonul metafizic eminescian, precum și cartea cu rememorări a d-nei Mariana Velisar-Codrescu, *Turnul lui Joyce* (2016).

Ieșeanul Ștefan Avădanei îl contemplă pe Eminescu alături de literatura engleză, într-un eseu din 1982. Comparatistul universitar oferă note explicative, citate direct din engleză, un rezumat în această limbă și un indice de autori și nume. Tudor Vianu a stimulat, la vremea lui, asemenea aprecieri. Pentru aceste motive, eseuul său, al lui Avădăni, a fost așezat în colecția *Eminesciana*. Noi mai așteptăm și acum editarea lucrării de licență a regretatului Calistrat Costin, lucrare elaborată sub îndrumarea acad. Al. Dima: *Shakespeare în critica literară românească*.

În rest numai de bine; pentru o comunitate ca Bacăul e un noroc să beneficieze de un literator precum Cornel Simion Galben.

Grigore CODRESCU

Scrisoare către un magistru

Dintru început, vă rog, domnule profesor Constantin Călin, să primiți, încă o dată, grațitudinea mea pentru generozitatea cu care mi-ați oferit excepționala suită de „secvențe monografice“ consacrate scriitorului Eusebiu Camilar.

Am citit-o cu interes și admirație, cu convingerea că va fi, de-acum înainte, o lucrare de referință în domeniu. Totodată, mi s-a adâncit regretul că n-am aprofundat cunoașterea contribuției acestui scriitor la evoluția literaturii noastre începând cu lectura câtor mai multe dintre creațiile sale. Constat acum că știam mult prea puține lucruri despre poetul, dramaturgul și traducătorul Eusebiu Camilar, despre atitudinea sa exemplară față de neajunsurile vieții, impostură, nemuncă, fals artistic.

Aflasem prea puțin și despre „romancierul“ pe care, după spusele lui C. Loghin, „il (re)găsise, în sfârșit, Bucovina!“ În opinia mea, scrierea aceasta, pe care, cu modestie, ați subintitulat-o „secvențe monografice“, este o veritabilă monografie! Ea confirmă o realitate: bucovinenii nu sunt cei mai de seamă dintre moldoveni, ci și români neîntrețuți făuritori de valori perene.

Mi-am adus aminte cum ne-ați povestit, mie și colegului meu, C. Duhalmu, „boboci“ la Filologie, întâmplarea aceea cu creioanele pe care Eusebiu Camilar le-a ascuțit aproape tot drumul de la Udești la Iași. Cu ele ar fi trebuit să „stilizați“ propuse analizei maestrului ca să devină publicabile. Răspunsul acesta elegant, dovedind mult tact pedagogic, ne-a temperat și pe noi, „visători naivi la gloria literară“.

Mai cred că, acolo, printre stele, „bunul bădiță Eusebiu“, se crede în continuare norocos” fiindcă demersul dumneavoastră atât de bine documentat a înlăturat o mare parte din „ingrațitudinea umană față de memoria sa“.

Freamătul celor 13 plopi pe care poetul Eusebiu Camilar i-a învrednicit „să prindă trup voinic și să înțepe stelele“ e uvertura „tregerii la cele veșnice“!

Prin ea însăși, această izvodire minunată e dovada peremptorie că nemurirea înseamnă „dincolo de toate capriciile și prejudecățile“, receptarea onestă a operei unui scriitor exemplar, cum este și Eusebiu Camilar.

Experiența unică pe care am trăit-o citind această nouă carte a dumneavoastră, e de domeniul inefabilului.

Cu mult drag,

Constantin JUNCU

Agende (10)

28 aprilie 2016: Mijlocul Săptămîinii Mari. Am desprăfuit și aranjat dosarele și cutiile cu xeroxuri și fișe din „vizuină“. Am ieșit doar pentru ziare, pâine și apă. Păcătos cînd e vorba de fotbal, m-am uitat la meciul dintre Villareal și Liverpool (echipă pe care o simpatizez). Nemulțumiți cu egalul și vrînd musai să ciștige, „cormoranii“ s-au lăsat „descoperiți“, primind gol chiar în ultimul minut. 29 aprilie: Aranjat „hîrtii“; o „ordine“ incompletă. Drum pînă la chioșcul de ziare și poștă, unde am găsit un plic cu *Flacăra lui Adrian Păunescu*, trimis de Mihai Maxim, care e colaborator al revistei și altul cu o felicitare și un poem, de la Vasile Bardan. Seara, m-am abținut de la *Hôtel de la Plage*. 30 aprilie: În drum spre aeroport, Ducu, Oana și Anya s-au oprit cîteva minute la noi. Merg la Bologna, unde vor sta pînă miercuri. telefoane de la Ana Chiscop, Nicu Nicolescu (totdeauna în avans), Maxim și Bardan. De la zece seara, m-am fixat pe „Trinitas“. Înainte de asta, l-am ascultat pe preotul Mihai Aldea (poet și prozator, tatăl „Surorilor Aldea“, de asemenea scriitoare), care a spus cîteva lucruri pregnante despre migranți, relațiile cu secuii și viitoarea moschee. 1 mai: Paștele. N-am reușit să schimb urări cu Trandafir, Codreanu, Zăstroiu. 2 mai: Amintindu-mi vorba Mitropolitului Varlaam, din cazania la duminica douăzeci și una, că „plugariul nu să cade să se odihnească“, mi-am scos la vedere dosarele cu părți din *Bacovia, III*, pentru a mai cerne din fișe sau a mai interveni pe unele pagini deja redactate. 3 mai: Telefon de la G. Gheorghiuță. Drum la Bibliotecă. Trimis *Cărțile din ziar, III* lui Constantin Mihai, fostul meu student, acum la Valea Călugărească și revista *Ateneu* lui Vasile Iancu. Și din nou, fotbal: Bayern-Atletico Madrid, 2-1, dar Atletico merge mai departe. 4 mai: Dat *Cărțile...* profesorului Mihai Butnaru și dr. Apetroaie. Ascultat

José Cura (la „Vocea umană“, emisiunea Mihaelei Soare) și concertul „Piazzola – o poveste adevărată“, cu Amalia Selis, Răzvan Suma și doi argentinieni, la Sala „Mihail Jora“. Telefon Lucichii. Ani îngrijorată în legătură cu Lena. 5 mai: Bibliotecă. Telefon de la Iancu: i-a ajuns revista. Ascultat José Carreras („În jurul lumii“). A venit Ducu cu daruri (mie, șapci, bretele). Apoi, Liverpool - Villareal, 3-0. Comentarii cu Gabi, în pauză și la sfîrșit. 6 mai: Dat cărți Ecaterinei Crețu și doctorului Ioan

Zigzaguri

Traian Curcă. Ascultat Domingo. Mai degrabă din inerție decît din curiozitate, văzut episoadele 5 și 6 din *Hôtel de la Plage*, film care cam mustește de vulgaritate. 7 mai: Mitrea mi-a dat *Zargidava*, nr. 15, și mi-a vorbit de relația lui cu academicianul Valeriu Cotea, iar eu i-am oferit, din rezerva nevesti-mi, cruci de nuci pentru tusea care-l chinuie de mai multă vreme. Seara, la francezi, emisiunea „Coruri reunite“. Am ascultat *Il volo*, grupul celor trei tineri tenori italieni în vogă, care a cîntat atît cîntece italiene, cît și americane, între care unul de-al lui Elvis. 8 mai: Zi în care am dat un singur telefon (Lucichii) și am primit unul, de la Gabi, care mi-a făcut cronica expoziției Art Safari. Lecturi de Duminică: Papini – „Rugăciune către Cristos“ și Galaction despre Irod cel Mare, Irod Antipa și Solomeea (apropro de piesa lui Wilde și diferențele dintre aceasta și istorie). A trecut Ducu și, pentru prima dată, i-am relatat care este starea mea de sănătate. Diagnosticul doctorului Radu Grigoriu: „fibrilație atrială persistentă“. Înaintea venirii lui, am ascultat formația de jazz Monty Alexander și, după plecarea sa, pe Gregory Porter (concert la Olympia). Ani i-a telefonat Roxanei. Nici un răspuns din cele așteptate. La ora 17, tensiune și puls: 128/79/63. Acum, cînd fac rezumatul zilei, nu-s hotărît dacă mă

voi uita la *Toto eroul*. (Și totuși m-am uitat: un film cu Michel Bouquet, despre o sumă de nefericiri și o obsesie). 9 mai: La Santé, pentru analiza INR. Cu greu, am înjghebat cîteva rînduri despre *receptare*. Tentativă de a ajunge la Bibliotecă. M-am întors de la jumătatea drumului. Cauza? O astenie a mușchilor. *Cartes sur table*, un film după Agatha Christie. În fine, Gala UNITER. 10 mai: Tot puțin despre *receptare*. La „vizită“, doctorul Grigoriu mi-a spus: „E mai bine, dar nu perfect“. Mi-a mai introdus un medicament în rețetă. El pleacă mîine în străinătate, la un congres. Ar fi vrut să mă internez; am refuzat, sub pretextul că, dacă o voi face, aş vrea să urmărească el evoluția bolii. Chestie de încredere! Ore de transcrieri. Cîteva „știri“. Ducu – telefon despre sănătate. 11 mai: Am ieșit numai pînă la chioșcul de ziare. Seara – Ducu la telefon, iarăși, cu întrebări privitoare la sănătate. 12 mai: Scris o pagină de „zigzaguri“ pentru *Acolada*. Mers pînă la Policlinică (nu la Policlinică!): dusul pe Calea Mărășești, întorsul pe Carpați. Oprindu-mă la Plafar, am discutat despre Marin Cosmescu. Una din doamne, cea din Hemeiuși, după ce eu spuseseam că urmează centenarul lui, m-a întrebant: „Era mai bătrîn decît dumneavoastră?“ Pe Carpați, l-am întîlnit pe profesorul de contabilitate Munteanu (originar din Plavalari – Suceava), care, vorbindu-mi despre sine, mi-a

spus satisfăcut, între altele: „Am adunat cât trebuia să adun“. Seara – telefon de la Ducu. *13 mai*: Rezervat după lectura prospectului, am început totuși să iau Cordarone. Scris articolul pentru *Polemici* („Micul Titulescu“). Cumpărat porția de ziare. Văzut primele două episoade din *Nina* (despre o asistentă medicală pricepută și inimoasă). Atmosfera și personajele bine prinse. *14 mai*: Stat în casă. Scris un biet paragraf la „Aproximații despre receptare“. Rețeta doctorului Curcă, orelistul: Septoqua și Septonazal. Văzut, pe Mezzo, baletul *Siddharta* de Bruno Mantovani, apoi un interviu cu Dumitru Prunariu, realizat de Andreea Arhip: curat, decent! Până la 10 seara – nici un telefon. *15 mai*: Lecturi de Duminică: Biblie, Montaigne și Matthew Arnold. Jazz: Quincy Johnes, „Politică și delicateți“ (o emisiune pe care n-o prea gust, din care cel mai mult îmi place taraful): de data asta cu un invitat respectabil, Ovidiu Ioanițoiaia. Știri și un „reportaj“ de Camelia Cziki despre ce a făcut Carol I pentru România. Filmul *Bopo*, o dramă despre emigranții africani, despre devotament și sacrificiu. M-a tulburat. Telefon de la Ducu: încântat de aparatul pe care l-a achiziționat. Doamne, ajută! *16 mai*: Laboratorul Santé și chioșcul de ziare. Lucru la capitolașul „Nedreptățit“. Ani, la magazine. Știri. Filmul *Pensiunea Vanios*, după Agatha Christie. *17 mai*: Stagnat la „Nedreptățit“. Iarăși la cardiolog. Doctorul Curcă m-a invitat la reuniunea bucovinenilor, care se ține pe proprietatea sa de la Lunca. Nu numai din motive de sănătate, am spus: nu! telefoane de la Ducu și Gabi. *18 mai*: Transcrieri de texte. La frizer: trei „bancuri noi“. Am rîs, dar pînă să ajung în stradă le-am uitat. Găsit în cutia poștală invitația lui Romeo (acum colonel), nepot de văr, la nunta fiicei sale, eveniment care-mi arată cât sînt de bătrîn. Liverpool a pierdut acasă cu Sevilla (1-3)! telefoane de la Gabi. Telefon de la Ducu. *19 mai*: Remus Zăstroiu m-a anunțat că înfîlnirea promoției noastre va avea

loc pe 26 mai. Ca de obicei, inginerul Șchiopu s-a oferit să-mi caute în librăriile din Cluj (unde pleacă mîine) cărțile pe care nu mi le-am putut procura aci. La Bibliotecă, alte xeroxuri din Mihai Văgăunescu și I. I. Stoican. Primit *Polemici*. Telefon de la Ducu (aseară a avut frisoane). *20-21 mai*: Telefoane, telefoane. Alte două episoade din *Nina*. Pregătiri pentru spital. *22-24 mai*: Spitalizare, ziua; nopțile – acasă. Telefon Roxanei: continuă problemele cu ochiul. Și nu numai acestea! *25 mai*: Pe ploaie, la medicul de familie. Ani, la Western Union. Ducu: „E pentru ultima dată!“ *26 mai*: Trimis „Zigzagurile“, la *Acolada* și „Vorbe, vorbe, vorbe“, la *Polemici*. Șchiopu, telefon de la Cluj. Pe ploaie, la Bibliotecă. Un pic trist că am ratat înfîlnirea de promoție. *27 mai*: Nu mai departe de chioșcul de ziare, de unde am luat și *Ateneul*, curios dacă au publicat „Vorbele scurte“. Seara – *Nina*. *28 mai*: N-am ieșit din casă. Transcrieri. Roland Garros. Real - Atletico (1-1; 5-3, după prelungiri). Și, întrucît a fost fotbal, telefon de la Gabi. *29 mai*: Lecturi de Duminică. Roland Garros. Vizită Ducu și Anya. Telefon de la Gruia Novac despre *Polemici*. *30 mai*: Alessandro Baricco, la „Garantat 100%“. Drum în oraș (cu autobuzul și pe jos, pînă la poarta familiei Smădu, apoi înfîlnire cu inginerul Șchiopu). Telefon de la Radu Cărneci: s-o ascult pe Magda la „România culturală“. Lectură din Mircea Ivănescu. Serial *Agatha Christie*. *31 mai*: După ziare și la Plafar. Telefoane de la Mircea Fotea și Bardan. Halep eliminată de Samantha Stosur. (În urmă cu două zile, Begu a pierdut la Shelby Rogers.) *1 iunie*: După-amiază, la 5, la Universitate, pentru a primi medalia *55 de ani*, alături de alți peste 50, din care cam jumătate absenți. Nu mi-am dorit-o, dar n-am refuzat-o. Am mulțumit, improvizînd un scurt cuvînt despre necesitatea de a fi profesori „cu orizont“ și ca instituția să aibă o față culturală. Matematicianul Valeriu Popa, în loc de discurs, a venit cu un poem ingenios:

cum se vede la bărbierit. *2 iunie*: Ieșit după ziare. Primit *Acolada*. Încă o zi de tenis. *3 iunie*: Tot numai pînă la ziare. Telefonat doctorului Grigoriu. Cauza: spargeri de vase, echimoze. Mircea Fotea mi-a trimis Maria Treben, *Sănătate din farmacia Domnului*, Biblia lui în această materie. Semifinale la Roland Garros: Djokovic - Thiem, 3-0; Wawrinka - Murray, 1-3; Serena Williams - Kiki Bertens, 2-0; Muguruza - Stosur, 2-0. *4 iunie*: N-am ieșit din casă. Telefon de la Emil Nadler despre coloctivul Victor Brauner și alte preocupări de-ale sale. Lecturi de ziare și reviste. Telefon de la Verman, care m-a anunțat că a trecut Roni Căciularu prin Bacău. S-a dus la Iași, merge la Brașov și se întoarce aci. Finala Williams - Muguruza (0-2). *5 iunie*: Alegeri locale: n-am mers la vot. Am ieșit pînă la Tic-Tac, pentru dezmoțire. Telefon de la Gheorghe Grigurcu, ca să-mi spună că va folosi în jurnalul său fragmente (unul sau două) din jurnalul pe care îl public în *Acolada*. Mi-a spus și că-i bolnav [...] Am discutat despre Cărneci, Genaru, Andru, Adrian Voica (la care m-am referit în ultimul meu text). Zapping pe la posturile de știri. Totul despre alegeri. În țară, participarea la vot a fost sub 50% (în sfîrșit, fac și eu parte dintr-o majoritate!). *6 iunie*: Mers, trăgînd de mine, pînă la Bibliotecă. Trimis „materialul“ la *Ateneu*. Lăsat la cules „Zigzaguri“ și „Vorbe scurte“. Văzut *Murder Party*, din serialul Agatha Christie. Urmărit debateri despre rezultatele alegerilor. Dezgust provocat de „analiști“. Nesuferită specie! *7 iunie*: Înapoiat revista *Orașul* inginerului Șchiopu. Trimis lista cu adresele cerute de Alexandru Buican. Trimis scrisoare Floricăi Pompaș, arătîndu-mă interesat de fotografiile de la înfîlnirea cu colegii. Telefon Lucichii. Telefon lui Mircea Fotea – pentru a-i mulțumi. Tot pentru mulțumiri – telefon lui Ioan Vicoleanu, care mi-a dedicat un articol în *Baaadul literar*:

Cântec de prieten

Purtătorului de călmară
Ioan Prăjișteanu

Să fie, oare?... Parcă mai ieri... Când se muta făptura anilor neîntărcați și tineri tot mai spre înnop-tare, tot înspre mahalaua pântecoasă a vremilor cu fără de numire, ce n-au făcut zăbavă multă, lăsându-ne și nouă, trecuților de baricada milenară trei, potop de amintiri mărețe, înscrise, mai adesea, cu-nmiresmări de poame ghiberești și de grădini crescute-n poala Maicii Domnului, fără de sens și fără de istov... În vremurile-acelea, noi, trăitorii lingavi ai *unui ev aprins*, tot măsuram lungimea drumului european de la Onești pân' la Bacău, cu pași famelici și-mpleticiți de visuri și-n visări, aproape mistic încălțați în pantofiori de-o sută treispe și scurtă că făceam la mână de-atâta *ia-mă, nene!* Orice, numai să fie: Rata, Irta, vreo Dacie pompos antifonată sau IMS-ul ștabilor de colectivă... Era să uit: cam tot pe-atunci (precis, mileniul doi!), eram cu mult mai tineri și nu ne prea credeam așa de cetățeni europeni, cum ne-amăgim acum, când ne machim, pesemne, prin cele iluzorii crâșme... Și mie îmi plăcea, vezi bine, să spun, de-a scrisela, în dădii: „*Înjur pe vodă/ azi și mâine.../ Ferecătura de nămiezi;/ Mai dau trei zloți/ În lăbi ce spurcă țara/... .. Un lătunoi de-a gata./ Mă prind raitașii spre ziori/ Muțind cuvântul ce mă-nvinge,/ Purtând cocoși la subțiori,/ Prădăluind cu spata...*” (Plăteam, la greu, taxa pe celibat!). ...Sau, la îndemnul tacit al

seam” cam așa: „*Oame!/ N-am prohodit cu zâmbete cuvânt,/ Nici geana ce fărâmă noaptea,/ De n-am purta la subsuori zmințeală...*” ... Nu, CETE-HAȘUL și cu mine (că altfel nu se putea!) purtam la subsuori manuscrise. Uneori, chiar „subversive”... Toate și periodic acestea formau conținutul inconfundabil al revistei de mare prestigiu intitulată **Jurnalul literar**, publicație („foaie”) ce apărea, când putea, sub oblăduirea Societății Culturale „G. Călinescu” din orașul de pe Trotuș. Mergeam, așadar, cu bucurie clătinată în suspiciuni și îndoieli, spre *capitalia* județului. Vorbeam de una, de alta, ne făceam singuri curaj, speram, mereu, în minuni. Prima rețută – *Sovietul sine-qua-non*, cu ploconeli de rigoare, (din parte-ne!), *deceuri* și curiozități... profesionale... (dinspre ei!)... Aceleași formalități, atenționări și avertismente de big brother. Dinspre noi - aceleași asigurări de băieți cuminiți și cu mintea acasă, recunoscători partidului că ni se permite, încă, să mai respirăm cu ambele nări... Dădăceală, sfaturi de bună credință și... lecții de estetică! Ne luam angajamentul aproape mieunând și... supraviețuiam! Adică, *scoteam* revista! Puteai să publici, măcar două rânduri, fără să dai, pe prima pagină, câte-un citat din ilustrissima gândire a genialissimului carpatin?... Urmau, așijderea, alte rețute, mai puțin scortoase - scări în sus și scări în jos, (Doamne, cât sunt de soios! – în vremea aceea se mânca multă soia pe post de... pește oceanic!), „negocieri” febrile ca la spartu' târgului dat în strechea Kentului, amânări și apostile, fel de fel... Scăpam din *râșnița* inevitabilă și coboram în sala mașinilor, pentru detalii tehnice. Abia acolo ne lua în primire omul cu care ne-am împrietenit *din prima*: „meșterul” Ioan Prăjișteanu! La început, ne-am cam speriat degeaba. Nu! El nu purta salopetă unsuroasă, nu avea, trasă pe ochi, bască moțată sau șapcă profund muncitorească, nu fuma chiștoace ascunse în pumn, nu ne privea cu suspiciune proletară. Așadar, am nimerit Omul potrivit! Ne-am minunat mult! Poet, Profesionist, Caracter, *Confesor*. Ne ajuta dezinteresat!

Subjugat și el ideii de cultură! Au trecut anii și noi am tot prietenit, închinători acelorași idealuri... Nici în glumă n-ai fi spus, vreodată, cu scuzele de rigoare, *tipograf printre poeți și poet printre tipografi!* Meșteșugar desăvârșit! *Cap limpede*, factotum!

...Și tot pe-atunci, li se năzărea celor din grădiștea lui Bacovia (și chiar așa era!) că Maître Ioan Prăjișteanu își încropea, cu modestie, o biografie deloc apocrifă, după modelul sfinților părinți, cu pagini logografe găsite/gătite atent în spațiul mirific al tăblițelor de la Tărtăria. Numai așa putea el da cu flit gravurului de Gutenberg, conturând cu poleiala slovei străbune aripi și nimburi de îngeri înalți, tocmiți sub forma statuilor de împrumut, curtate, cel mai adesea, de fericiri neghicite, incerte ca zborul anilor, toamna. Și tot cam pe-atunci li s-a mai nălucit celor ce nu pregețā să-ți spună că ți-ai găsit Bacăul cu ei de te-i crede *Sfârșit de tristețe* (în marile lor bucurii *da Capo al Fine*), că Nelu al nostru, desigur, literatul cu argumente scriitoricești incontestabile, împlânzește de ani și decenii colb de cronici bătrâne, nășite, adesea, cu *plumb* de cristelniți boiere, anume tocmito-n pronaos de vechi monasteri. Atenți să fim, așadar, la ostelile sale născute sub semnul tiparului – herb, atent măiestrit și-asmuțit asupra cărții încă nescrise, purtătoare de semn princiar, prin cancelarii domnești mai mult bănuite. Acea carte nelămurită la chip, care dă pe răscoale, nescrisă pentru novici și care poartă contur de icoană deghizată în halourile luării-aminte... Pentru că ea nu mai vine când vrem și cum vrem și pentru că însăși „*memoria ei se șterge/ pe picioare/ la fiecare ușă*”, se-așterne, cuminte, în șaua celor **șaptezeci** de toamne-aurii, trecute prin vrednicul galop cu care l-a sorocit Pronia, în truda Timpului – (uneori) gâde, gândit cu-nfățșare de mărdomnesc sau copită de aur, purtată totemic la gât de Pegàs cilibiu, grăbindu-și, „*găsindu-și locul/ într-o ramă vopsită/ cu aer alb*”... Și chiar celor din fosta hălăduire a băcăilor de altădată, precum și nouă,

celor de mai amu, zicem adânc, cum-pănit: Iacătă-l pe el, pe Nelutu, zis și puitorul de semne mobile, sculptate-n agat și-n onix, cu numele biblic săpat cu tesacul irodian și venit, mai așa, înspre noi, cu nesaț, din blânda-ncăruntire-a amintirilor cu prea fătamnicul *a fost odată...* E cel din veacul trecut, ivit printre prieteni ca o „fărâcă de stea”, hărăzită să ne promită și nouă, uimiților lumii, un nume-al ursitei, clar încăpute, firesc și profund, în toposul magic al unei orfevrării lexicale deslușite numai de bravi inițiați: gravuri și matrite, pictograme și ideograme, peceti și sigilii, scriptorii și palimpsest, pergament și chirilice-n slavă, incunabul vândut la un preț cât de-un munte! Ba, și mai mult: tipar multicrom, sângerat în lemn de cireș și offset modern, corectura în șpalt plus, bașca, hârtie/hardughie, condei și cerneală, zetari și legătorii manual (apără, Doamne!), logograme și papirus școlit, xilografii și tiparnițe rare... Dar cine să-l creadă pe Poetul Umbrelor și al Luminii, mânjit tot cu zeamă de agat și cu poftă de scris, când însuși nu se recunoaște niciunde, nici în băsmitul, **Blestemul singurătății**, nici în **Coșmarul alb**, cel trăitor cu mânuri de aur deandrea și deanstânga pașilor ambigui valsați pe claritatea unei modestii îngerești?: „Sunt așa de slab/ Încât pot să-mi sărut umbra/ Și-i să-i spun/ Bună ziua!” ... Doar părerea-ntomnată a unui **Amurg** viscolit în surdină, propus nouă, mitarnicii la versuri zălude, atent recrutați sub steagul aceleiași zodii: „Îmi mușc inima făcând-o/ Să tacă ucisă parcă/ De un glonț rătăcit”... Desigur, tot inima sa pătrunsă-n adâncul păcătoșeniei aproape cerești, mutate-n argintul din tâmplele dalbe, când, sincer, *Poetul* nu mai încearcă să-nșele oglinda, să-și dea la reformă, (înțelepțit), *cenepul* să-și (singur) semneze lăsarea la vatră...: „Nu vă pierdeți cu firea/ Singuri construim cercul/ Singuri/singuri ziduri – singuri”... Adică, recunoașterea-nfrângerii cu care toți suntem datori (odată și-odată!), plânsetul orb, ca fără de sine, Tragismul ce ne (s)curtează-ntomnarea, (*Dincolo și dincoace de zid*), tăcerea zilei de mâine, așteptată ca o inevitabilă și dulce izbavă: „Nu pot să-i spun mamei/ Că vine seara...” ...Cutremurător! Pentru că fiecare dintre noi,

atunci, ca și acum, tânjeam, inexorabil, să fim **Prizonierul cercului**, sublimul mitului manolic crucificat sisific pe ruja verbului *a face*. Inimitabil, inconfundabil, dintr-o proiecție a spectrului destinic, incommensurabil cât „*O zi în Olimp*”, vecină și ea (de voie, de nevoie!) cu „*Blestemul singurătății*”: „Să alergi/ în fiecare dimineață/ spre gardul/ de sârmă ghimpată/ să-ți intre roua în sânge/ să-ți aburească ochii/ suflarea zilei ce vine/ să-ți împrăstie umbra/ rochiei tale de mireasă/ doar tu să-i simți albul/ ... și tu mereu să alergi/ spre gardul de sârmă/ ghimpată./ ... Niciodată alături/ umbra altuia/ lângă umărul umbrei tale.” Sublim, care va să zică! Și uite de ce mi se pare că pe creștetul Domnului Prăjișteanu, azi ninge alb-diamantin, din pură plăcere, iar eu, zâmbind a râde, îl tot tachinez, cătând înspre dânsul și cu mirare de frate-l privesc, iar el întoarce spre mine oglinda buhoasă și-mi spune-n cuvinte tocmită numai din ochi: „nu mă supăr nici cât bobu’ de ienupăr”! ...Și eu, adică minciuna oglindei ce suntem, *mă rup în figuri*, ca pe timpuri, și-i întorc spusa/prepusa: „*murim de bătrâni, dar tot frumoși am rămas!*... *Și încă ne mai facem, dacă nu sunteți cuminiți!*”... Pentru că forța de Anteu a cărturarului robit bancului de lucru în *plumb* nu se măsoară decât în pustii de pustiu:

... cu umeri aplecați și cenușii
stau singur în bibliotecă
și curg în marea cea neagră.
mă fură somnul,
iar venele pulsează de litere
căutând căldura foii
albe de hârtie.

Și eu atunci-mi zic, iarăși, cu luare aminte: Iată damnatul din semne căzut la vama suspinei...! Iată și inima sa de tot donquijotească mutată la cer, umblândă cu față de Om, când Domnul îi înăsprește răbojul! Și-mi tot vine a-i mai spune, încă și încă:
Frate Ioane,
*Închis în carnea mea preferată
mai mint o zi mai
ucid o noapte
mă și mir cât merge minciuna
ar trebui o reformă
nu-i așa că nu mă auzi
Doamne?*

Dan SANDU

Mă visez prin ierburi cu tui

n-am avut copilărie
n-am avut adolescență
n-am avut bătrânețe
n-am avut fericire
viața mi-a fost un chin
de când, Doamne,
m-ai zidit din palma Ta de lut
îmi ling rănile sufletului
legate într-un ciorap de cârpă
de la groapa de gunoi
tu-i grijania mamei ei de soartă,
de nesoartă,
m-a ținut la ușa ei
de gât, de mâini legat,
ca un câine dus
la spânzurătoare

Ion MACHIDON

clovnul captiv...

clovnul din poeziile mele
nu poate să fie furat
el are inima pictată
părul colorat
el este captivant
și prins de mult
în lacrimile
din inimile voastre
nu are vârstă
doar un claxon pe nas
de unde pleacă
sunetele cuvintelor

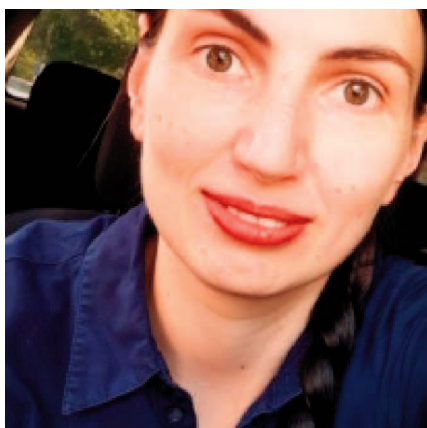
Nicolae NISTOR

4.

argument actual poezia
desuet obicei să-ți înscrii pulsul
în condica tăcerii,
pe albul dintre nopți,
pe trunchiul negru dintre zile
iarba singurătății
de acolo să-ți aduni snop
respirația tăiată
cu fiecare pagină rescrisă de la
capăt printre rânduri
învingător sau învins,
drumul contează
la fiecare pas urcuș sau coborâș,
din plin în piept lovit
timpul se zbate cu aripi tocite
frunze în bătaia ritmică a ploii
cad pieziș culorile din copaci
anotimpuri
ropot de gânduri inundă cerul,
argument actual poezia:
când soarele ești tu
se înalță curcubeul...

Rodi VINAU

De la nuvelă la film

Filmul care urma să fie realizat în anul 1979 părea să promită întoarcerea spre genul science-fiction. După cum se știe, *Călăuza* a fost filmat după nuvela de acest gen, *Picnic la marginea drumului*, scrisă de frații Strugațki. „Munca asupra filmului a fost neobișnuit de lungă, grea și conflictuală”.¹

În timpul dezvoltării a fost stricată o mare parte a materialului filmat; abia atunci s-a aflat că pelicula care i-a fost dată regizorului era de proastă calitate. În felul acesta s-au pierdut și două treimi din bugetul alocat filmului. Părea o situație disperată, însă Tarkovski a găsit o soluție ingenioasă: dacă vor preface scenariul pentru un film în două părți i se vor da resurse materiale, peliculă și un nou termen. Abia acum, personajul Călăuza este transformat radical, devenind așa cum îl cunoaștem din film. După ce se ia hotărârea de a face filmările în două serii, Tarkovski se adresează scenaristului, Arkadi Strugațki, în felul următor: „- Deci, [...] mergi în Leningrad, la fratele tău și peste zece zile să fie gata noul scenariu. Pentru două părți. Să rămână același anturaj. Numai dialog și scurte reprize. Și cel mai important: Călăuza să fie cu totul

altfel [...] Nici urmă să nu mai rămână din banditul ăla al vostru”.² Când Arkadi Strugațki a venit cu ideea să elimine fantasticul din film, Tarkovski a exclamat: „-Eu demult vroiam lucrul acesta, însă mi-era teamă să vă propun, să nu vă supărați”.³ Abia la a optsprezecea variantă a scenariului, filmul *Călăuza* ni se prezintă în forma finală.

Filmările au fost reluate aproape de la început, însă cu un nou operator – A. Kniajinski. Tarkovski de data aceasta nu a participat doar în funcție de coautor al scenariului și ca regizor, ci a avut și funcția de director de imagine, astfel încât, s-a apropiat și mai mult de idealul său al autorului absolut. Poate din această cauză „Călăuza” uimește prin stilul său ascetic unitar care se păstrează pe întreaga durată a filmului aproape în mod „demonstrativ”.⁴

Începând să lucreze asupra scenariului, frații Strugațki nu au optat pentru o adaptare literală a ecranizării. Ei imediat au schimbat structura și titlul, valorificând doar mesajul de bază. Chiar de la prima variantă a „Mașinii dorinței”, spre globul de aur s-au îndreptat doar trei: Călăuza, Scriitorul și Omul de Știință, ne comunică M. Turovskaia în cartea sa *7 și 1/2 sau filmele lui Andrei Tarkovski*.⁵ De altfel, eroii și-au păstrat numele proprii, iar *Zona* atribuțiile ei științifico-fantastice. În nuvelă este o „buclă a timpului” în care se află una dintre mirajele *Zonei*, înșelându-l pe Scriitor cu promisiunea libertății și păcii (el și-a părăsit colegii și a rămas în *Zonă*), apusul verde și alte miraje. Motivul de bază a fost și el realizat la un nivel fabulos:

oferindu-l pe Profesor ca pradă *Zonei*, Stalker a pornit în căutarea Globului de Aur, însă a adus acasă, în locul însănătoșirii fetei sale – o avere odioasă. În prezența lui Tarkovski elementele science-fiction au început să dispară treptat din scenariu: călătoria a început treptat să se transforme din aventură în dispută. „Oricum până la apariția *Călăuzei* textul în sine nu a avut pentru regizor valoare independentă”.⁶ S-au făcut următoarele transformări: au dispărut: Globul de Aur, orizontul verde al *Zonei*, mirajele; s-au exclus numele proprii; s-a simplificat acțiunea. În scenariu nimeni nu decedează, nimeni nu intră în posesia niciunui lucru material. Toți trei rămân în preajma Aceluiași Loc. Ansamblul inițial science-fiction s-a redus doar la câteva motive de bază: *Zona*, Călăuza, copila bolnavă, zvonul despre îndeplinirea dorințelor, călătoria. „Scenariul semăna atât de puțin cu nuvela încât autorilor li s-a propus să îl publice după ce filmul a fost lansat”,⁷ ne comunică M. Turovskaia. Ei puteau face lucrul acesta cu inima curată, întrucât *Mașina dorințelor* a devenit o operă cu totul distinctă și nicidecum o ecranizare a nuvelei.

Când filmul a fost realizat, regizorul Andrei Tarkovski avea patruzeci și opt de ani, iar munca asupra filmului a durat trei

¹ Turovskaia M, *7 și 1/2 sau filmele lui Andrei Tarkovski*, Ed. Isskustvo, Moskva, 1991, p. 134

² *Tvorceskaia Tribuna. Ecran 89*, Moskva „Isskustvo”, 1989, p. 86.

³ Ibidem.

⁴ Turovskaia, p. 135.

⁵ Turovskaia, p. 125.

⁶ <http://stalker-portal.ru/page.php?id=256>

⁷ <https://predanie.ru/book/79568-stalker-literaturamayazapis-kinofilma/>

ani încheiați. În acești trei ani regizorul a transformat radical nuvela astfel încât în film abia dacă se mai recunosc câteva elemente din *Picnic la marginea drumului*.

Întreaga intrigă a nuvelei este concentrată la începutul filmului, într-o manieră narativă, foarte lapidară și concisă, prin care spectatorului i se aduce la cunoștință despre vizita extraterestrilor și a *Zonei* neobișnuite. Acesta este elementul cel mai vizibil al descendenței peliculei din nuvelă și cred că este și singurul, întrucât în continuare totul este radical transformat. Toate detaliile ne semnificative au fost eliminate. Tarkovski nu mai ține cont de identitatea, numele și biografia eroului. El este doar Călăuza. La fel se întâmplă și cu celelalte personaje: soția călăuzei este soția lui și atât, fiica stalkerului are poreclă și nu un nume (Maimuțica - acest apelativ este preluat din carte), Scriitorul și Omul de Știință. Aceeași atitudine dezaprobată a soției față de nenumăratele incursiuni periculoase în *Zonă* o întâlnim atât în film, cât și în nuvelă – pentru a arăta în mod clar raporturile Călăuzei cu societatea în care trăiește: el este veșnicul proscris,

neînțeles și neprijinit de nimeni.

Globul de Aur se transformă în film în *Camera Dorințelor* – o cameră stranie, cu puteri deosebite (ea poate îndeplini cea mai arzătoare dorință din sufletul celui ce pătrunde în ea). În varianta publicată a scenariului („Sbornik naucinoi fantastiki”,⁸ Nr. 25, 1981) se poate recunoaște schița viitorului film și lucrul acesta permite evaluarea schimbării principale și decisive a scenariului, schimbare, care a fost necesară s-o îndure în calea sa spre ecranizare. Această schimbare se referă la însuși Călăuza. Prima variantă a mărturisirii soției este total diferită de varianta finală:

1) „- Știți, spune soția Călăuzei în scenariul literar, mama mea a fost foarte împotrivă. El era un adevărat bandit. Toți vecinii se temeau de el. Era frumos, ușuratic...”

2) „- Știți, mama mea a fost foarte împotrivă, spune soția Călăuzei în scenariul regizoral prelucrat, probabil că ați înțeles deja, el este inocent... Toți vecinii râdeau de el. Era așa de-mpiedicat, arăta atât de vrednic de milă...”⁹

O schimbare atât de izbi-

toare a personajului principal era imposibil să nu schimbe sensul întregului scenariu: pur și simplu filmul nu are deloc subiectul nuvelei. Ca o concluzie la cele consemnate până acum, putem afirma că super-eroul, aventurier și infractor, nu este în niciun caz eroul lui Tarkovski. Observăm cum pe măsură ce intriga cinematografică tarkovskiană derulează, valențele christice ale Călăuzei devin tot mai evidente. Călăuza, spre deosebire de Redrick Schuhart are aspirații nobile, își dorește binele omenirii; el călăuzește oamenii spre *Zonă* deoarece încearcă să mântuiască omenirea prin ea însăși.

Dr. Ala GĂINĂ

Bibliografie

- *Picnic la marginea drumului* de frații Strugațki, carte online,
- *Sbornik naucinoi fantastiki*, Nr. 25, Moscova, Ed. Znanine, 1981
- *Stalker*, film de A. Tarkovski, Moscova, 1979
- Turovskaia M, *7 și 1/2 sau filmele lui Andrei Tarkovski*, Ed. Isskustvo, Moskva, 1991
- *Tvorceskaia Tribuna. Ecran 89*, Moskva „Isskustvo”, 1989
- <http://stalker-portal.ru/page.php?id=256>
- <https://predanie.ru/book/79568-stalker-literaturnaψα-ζαπισ-κινοφιλμα/>

⁸ *Сборник научной фантастики*

⁹ Varianta originală: (1) “- Вы знаете, мама моя была очень против. Он же был совершенный бандит. Вся округа его боялась. Он был красивый, легкий...”. (2) “- Вы знаете, мама была очень против, вы ведь уже поняли, наверное, он же блаженный... Вся округа над ним смеялась. Он был растяпа, жалкий такой...”, (1), (2) *Sbornik naucinoi fantastiki*, Nr. 25, Moscova, Ed. Znanine, 1981.

Din poezia avangardei

SĂ FIM...

Lui A. I. H.

Să fim nemiloase! Căci nu suntem decât femei.
La drept vorbind altceva nici nu avem ce face.
Cu o lovitură mai mult, cu o lovitură mai puțin...
E atât de frumos sângele înserării tomnatice.

Fiindcă noi nu suntem decât femei!
Va îndrăzni să ne atingă fiecă ins,
În priviri – ale palmuirii îmbătătoare durere...
Noi suntem reginele ce-și așteaptă tronul,
Însă regele... regele a fost ucis.

Despre el niciun cuvânt... Coborând pleoapele,
Oferind buzele, tainele nu le vom divulga...
Știi, e atât de hazliu să lovești cu cravașa
Un suflet care a orhidee s-ar deschide cumva!

(1913)

E BINE...

E bine să te întinzi sub vechii pini
Ca tânăr șarpe încolăcindu-te pe bătrânul granit,
Să uiți de Horațiu, Balmont, Euripide,
Să respiri cu Pindar și cu pinii
Neîntrebători...

E bine să privești cum valuri entuziaste
Se joacă în pietricele, leit copiii,
Să privești în ochii tăi, docil-îndrăgostit,
Și abia auzit să chicotești de zadarnica fantezie:
„Dar dacă noi nu suntem singurii pe lume?!”

DIN TIMP...

Din timp mă înveselesc, la gând că te voi minți,
Însămi băsnind despre infidelitate ne-ntâmplată,
Râzându-ți în față ca unui dușman neîmpăcat
Cu o ură grețoasă, arogant afișată.

Iar când tu te vei încolăci ca un câine bătut,
Mângâindu-ți tâmplele-n primii fulgi ai cărunteții,
Voi recunoaște că noaptea întregă am plâns,
Punând la cale răzbunarea sub seringă tristeții.

(1913)

În traducerea lui Leo BUTNARU

Nadejda LVOVA
(1891 – 1913)

Născută Poltorațkaia, în orașul Podolsk. Absolventă a gimnaziului „Elizavetinski” din Moscova. Din această perioadă îl cunoaște pe Ilya Ehrenburg. Participă la mișcarea social-democrată ilegală, este condamnată, dar, curând, reabilitată. În 1911 debutează cu versuri în revista „Cugetul rus”. În 1913 îi apare volumul de versuri „Basm vechi”, prefătat de Valeri Briusov. Acesta îi dedicase placheta „Versurile Nellei”. Debutul editorial al Nadejdei Lvova este apreciat favorabil de V. Hodasevici și A. Ahmatova. În ultimul an de viață aderă la egofuturism, se află printre autorii almanahului „Mezaninul poezilor”. Încercată de o adâncă depresie generată de romanul cu V. Briusov, poeta de 22 de ani se sinucide – caz scandalos de rezonanță publică. În același an, la aceeași vârstă (!), se sinucisese și poetul Vsevolod Knezev, această fatală cronologie imposibil de modificat învecinându-i la antologări și în poezia rusă în general.

În 1914 numele Nadejdei Lvova însoțește și câteva traduceri din Jules Laforgue (să ne amintim că și acesta muri de foarte tânăr, la 27 de ani). Îndemnul de a traduce din poetul mișcării decadente franceze venise din partea lui Vadim Șerșenevici, ex-simbolist, unul din fondatorii grupului egofuturistilor „Mezaninul poezilor”. Tot în 1914 apare a doua ediție a cărții Nadejdei Lvova, completată cu poeme inedite. Acestei poezii îi sunt caracteristice firescul și directitudinea mesajului, „cărora pur și simplu le crezi, precum omului care plânge”, scria Anna Ahmatova.

Caleidoscop muzical

• În perioada 1-3 octombrie 2021, în Bacău s-a desfășurat ediția a XXXV-a a Festivalului Internațional Zilele Muzicii Contemporane - primul festival de muzică nouă din România. Ediția a 35-a s-a deschis vineri, 1 octombrie, la Sala Ate-neu a Filarmonicii Mihail Jora cu concertul orchestrei băcăuane dirijate de Ovidiu Bălan. În prima seară, lucrări de Ulpiu Vlad, Viorel Munteanu, Liviu Dănceanu, solist Barrie Webb, trombon, Anglia. *În lumina evocării – George Enescu*, ne mărturisește autorul, Ulpiu Vlad – *face parte dintr-un ciclu de lucrări dedicate profesorilor care m-au îndrumat și de la care am învățat pe parcursul carierei mele componistice. Simfonia a II-a* (2020), din ciclul *Umbre și geneze*, are prima audiție absolută la Centenarul UCMR. Cele 5 secțiuni ale lucrării sunt: *Amprente, Contraste, Heterofonii, Izvoare bizantine, Joc de culori*. Discipol al compozitorilor Vasile Spătăreanu, Aurel Stroe și Anatol Vieru, Viorel Munteanu a aprofundat studii de compoziție și polifonie cu Roman Vlad și a obținut Premiul Academiei pentru *Glasurele Putnei*. „*Muzica acestui ciclu – susține – mi-a oferit prilejul de a mărturisi fascinanta mea prietenie cu ethosul, cu modurile și cu sintaxele muzicale, cu minunăția formelor sonore, revenind în suflul și în mintea mea, mereu, reformulate; pentru că umbrele și genezele mele sunt surse quasi permanente de inspirație, sunt teme mereu născute și renăscute din propriile evoluții*”. În anul 1992, Liviu Dănceanu compunea Concertul pentru trombon și orchestră *Șapte zile*, op.56. *Concert pentru Barrie*. Prima audiție are loc un an mai târziu la București, sub bagheta dirijorului Cristian Măndea, și a încântat acum publicul băcăuan. A doua seară, 2 octombrie, Dédalo Ensemble, Italia. Ansamblul a fost fondat în anul 1995, la Brescia, cu scopul de a pune în valoare creativitatea contemporană și a oferit melomanilor prezenți lucrări de Giancarlo Facchinetti, Azio Corghi, Thomas Ades, Tristan Murail, Marco Quagliarini, Peter de Graaf. În a treia seară, Ansamblul Archaeus, dirijat de Mircea Pădurariu, a interpretat: Liviu Dănceanu – *L'Abime de Pascal op. 74* (vibrafon), Felicia Donceanu – *Trio pentru oboi, clarinet, fagot*, Viorel Munteanu – *Fără cuvinte* (oboi), din ciclul *Omagiu lui Lucian Blaga*, Valentin Petculescu – *Variațiuni dramatice pe o temă lirică*

(fagot și banda), Dan Bălan – „*Time after time*” oboi, clarinet, pian, percuție (p.a.a 2021), Ștefan Niculescu – *Sincronie*.

• Barrie Webb, dirijorul simfonicei de început de octombrie, a condus orchestra Filarmonicii Mihail Jora în patru lucrări, binecunoscute publicului meloman. În deschidere, Uvertura la *Nunta lui Figaro* de W. A. Mozart. Apoi, Robert Creimerman, elevul lui Graeme McNaught, a interpretat superbul *Concert nr. 2 în do minor* de Serghei Rahmaninov. Într-un redevabil tandem, violonistul Radu Chișu, discipol al lui Daniel Podlovski, și Dorin Gliga, solo oboi în orchestra băcăuană (1982-1991), membru fondator al trio-urilor *Syrinx, Ethos* și al Ansamblului *Archaeus*, muzician de mare clasă, au interpretat J. S. Bach – *Dublul concert pentru vioară, oboi și orchestră în re minor*. În final, am auzit ultima dintre cele 12 *Simfonii londoneze*, Simfonia nr. 104 în Re Major de Joseph Haydn, o bijuterie a patrimoniului muzical clasic. Un concert în ton cu toamna bacoviană.

• În 14 octombrie, la Sala Ate-neu a Filarmonicii Mihail Jora, au evoluat dirijorul spaniol Juan Cantarell și Doru Roman, solist al unei superbe lucrări de Joe Porter, ce s-a cântat în primă audiție - *Concertul pentru vibrafon și orchestră „The Traveling Carnival”*. Simfonicele s-a deschis cu *Preludiu la după-amiază unui faun* de Claude Debussy și s-a încheiat cu *Simfonia nr. 1 în mi minor op.39* de Jean Sibelius.

• *Ansamblul PlaCello, format din patru violonceliști este de fapt un vis la început de noapte. Știind ce înseamnă să construiești un grup de muzică de cameră, sperăm ca „noaptea” să fie cât mai lungă și ne bucurăm de primii doi ani de colaborare – mărturisea Răzvan Suma, organizatorul turneului național UVERTURA. Cu un repertoriu variat și accesibil pentru public, Ansamblul PlaCello, creat în anul 2019 de talentații violonceliști: Răzvan Suma, Ștefan Cazacu, Ella Bokor și Mircea Marian, interpretează repertoriu clasic și muzică de divertisment în formulă de două până la șase violoncele. Desfășurat în această toamnă în orașele Bacău, Reghin, Sibiu și București, Ansamblul PlaCello ne-a propus, prin repertoriul ales, transcripții ale celor mai faimoase uverturi în aranjamente pentru patru violoncele: Piotr Ilici Ceaikovski - *Lacul lebedelor*, Georg Friedrich Händel - *Rinaldo*, Marc-Antoine Charpentier - *Te Deum*, arr. Mladen Spasinovici, Wolf-*

gang Anmadeus Mozart - *Nunta lui Figaro*, Gioachino Rossini - *Bărbierul din Sevilla*, arr. Douglas B. Moore, W.A. Mozart - *Flautul fermecat*, Giuseppe Verdi - *Forța stimulului*, arr. Blaise Déjardin.

• Joi, 21 octombrie, la Sala Ate-neu, concert simfonic dedicat compozitorului argentinian Astor Piazzolla, la 100 de ani de la naștere. În programul serii au fost: Las cuatro „Estaciones Porteñas” - Anotimpurile, „La Muerte del Angel” pentru orchestră și piano concertato, „Suite para Oboe” (solist - Emil Stancu) și „Tres movimientos tanguísticos Porteños”, pentru orchestră mare. La pupitrul dirijoral s-a aflat îndrăgitul dirijor italian Roberto Salvalaio. Acesta a dirijat, cu succes, numeroase orchestre din întreaga lume. Pasionat de creațiile lui Piazzolla, cântă la bandoneon, dirijează și în anul 2007, a revizuit manuscrisele inedite ale lui Piazzolla, la *A. Pagani Edizioni e Curci*, La Radiodifuziunea Română a realizat premiera mondială a oratorului „El Pueblo Joven”. A publicat 2 volume dedicate lui Piazzolla. În 1995 s-a clasificat al doilea la Concursul Internațional pentru dirijori de orchestră de la Bacău și trei ani mai târziu, la pupitrul Orchestrei de Cameră din Veneția a obținut premiul I absolut la Concursul Internațional dedicat lui Astor Piazzolla și un premiu special oferit de Busy Music France din Paris, pentru cea mai bună orchestrație. Colegă cu Roberto Salvalaio la Liceo Musicale „XXV Aprile” din Portogruaro, solista serii, Irena Ristovic a câștigat mai multe premii la concursuri naționale și internaționale, premiul criticilor în duo de pian la ediția din 2003 al Premiului muzical Piazzolla din Milano Marittima, premiul absolut absolut la concursul internațional „Musica Insieme” Musile di Piave și premiul al doilea la concursul național „Città Piove di Sacco” în duo de pian în 2008, „Muzicianul remarcabil - Premiul Piazzolla” la Marele Concurs Internațional Ibla din 2010. A cântat ca solistă cu orchestra Teatrului La Fenice din Veneția, orchestra Academiei Naonis din Udine și Orchestra Filarmonică Cittadellese. A susținut numeroase concerte solo, în ansambluri de cameră și ca pianist acompaniator, participând la diferite recenzii muzicale în Italia, Serbia, Croația, Slovenia, Elveția și Austria.

Un concert în care, din nou, l-am sărbătorit pe nemuritorul Piazzolla!

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, în parteneriat cu Consiliul Județean și Filarmonica „Mihai Jora”, a invitat publicul marți, 30 noiembrie 2021, orele 14, la Sala „Ateneu”, să omagieze și să sărbătorească împreună **Ziua Națională a României**. Iubitorii de țară și ai tradițiilor populare autentice au avut și de această dată prilejul să se reîntâlnească cu nestrămutate ale folclorului muzical-instrumental și cu suite de dansuri din toate provinciile românești, reunite într-un spectacol cu adevărat înălțător și încărcat de vibrația specifică marilor sărbători ale sfârșitului de an. Alături de numerele oferite cu generozitate de orchestră și de formația de dansuri ale Ansamblului „Busuiocul”, pe scena Ateneului au mai evoluat soliștii Georgiana Păduraru, Ana Maria Dancă, Paula Florescu, Florin Popa și Mihaela Farcaș, precum și apreciatul Grup vocal „Flori de câmp”. Coregrafia și regia artistică au aparținut maestrului coregraf Petre Vlase, managerul instituției, conducerea muzicală a fost asigurată de acordeonistul Victor Coman, dirijorul orchestrei, iar prezentarea spectacolului a revenit îndrăgitei artiste Georgiana Păduraru.

C. HANGANU

Ansamblul Folcloric „Busuiocul“ a oferit publicului, pe 6 octombrie 2021, la Sala Ateneu, excelentul spectacol **Rapsodii de toamnă**. Gândit ca un proiect cultural în calendarul manifestărilor dedicate aniversării celor 613 ani de atestare a Bacăului, noua întâlnire a artiștilor cu iubitorii de artă autentică a adus în prim-plan orchestra și formația de dansuri, soliștii vocali și instrumentiști Florin Popa, Georgiana Tanase, Ana Maria Dancă, Mihaela Farcaș, Maria Neculcea, Daniela Duma, Costel Babașa, apreciatul Grup vocal „Flori de câmp”, grupurile de suflători și de violoniști coordonați de acordeonistul Victor Coman. Atractivul program a fost gândit de maestrul coregraf Petre Vlase, magagerul instituției. (C. Hanganu)

Reviste moldovalaha

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

Revista de cultură Nr. 626

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Anul 58 (serie nouă) • octombrie 2021 • 4,00 lei •

Colocviile și Premiile Revistei Ateneu - 2021 pagina 13

Adrian JICU
Recviem pentru un popor înfrânt pagina 3

Carmen MIHALACHE
Weekend cu Micul Prinț pagina 10

Constantin GHEBRĂCIN
Lumini și umbre pe chipul văzut al lui Andrei Scrima pagina 19

Expres

Apus sub sigla Uniunii Scriitorilor din România

19 octombrie 2021

Dinu PILLAT - 100
Monica Pillat în dialog cu Adina Bardaș (pp. 12-13)

Printre zăbrelele de umbră
Printr-o zăbrele de umbră,
Zăbrele care dăruie învățăminte,
Pe de-a rândul, marea de vădă,
Căci nu e în așteptare,
Deputat - câmpul, ce se apăsă,
Căci nu e în așteptare,
Respectul rătăcit, pe sub arbori.

Un mare caracter: Dinu Pillat, Nicolae Mecu (p. 16)

Livia Ioan STOICU	3	Christina CHEPĂN	9
Ende a dăgăne războiul lumina prinosă după Revoluție	3	Al CISTELCAN	13
Constanța COROIU	4	Din A. BĂLĂȘ	17
Metodul „arabul intelectual”	4	Adrian Dima RĂCHIBER	19
Livia ANTONESCU	5	Dionisie VIȚCU	23
Mihai Șora la 105 ani. Un cântec	5	Victor DUMBEA	23
Ioan ALIPI	6	Constantin PRICOP	25
Mihai Șora: actor, dramaturg și bunsoflet	6	Alina din Tereza HANU	26
George BĂDĂRĂU	7		
Placul - o concepție	7		
Mihaela GRĂDINARIU	8		
Un caracter deosebit, mare și măiestrit	8		
Diana VERBĂ	8		
Alina din Tereza HANU	8		

Noul număr al revistei băcăuane de cultură reține atenția cititorilor prin cel puțin două teme de urmărit: Bicentenarul Fiodor Dostoievski și Semicentenarul Festivalului Național „George Bacovia”. Prima e doar sugerată, prin excelentul interviu acordat de Ion Fercu mai tânărului Marius Manta, în vreme ce a doua e amintită tangențial, prin pagina dedicată laureaților din acest an ai *Ateneului*: Marta Petreu, Nichita Danilov, Val Mănescu și Cosmin Ciotloș. Sumarul include însă și alte deduse ori explicite evenimente aniversare sau comemorative, care îi readuc în prim-plan pe Eugen Uricaru, George Bacovia, Florin Zănescu, Herman Aroneanu, G. Ibrăileanu și Nadia Comăneci, personalități cu rol predominant în sfera lor de activitate. Nu lipsesc poezia, ilustrată de Cassian Maria Spiridon, Theodor George Calcan, Mihaela Oancea, Rodica Dascălu și Konstantinos P. Kavafis, pagina dedicată teatrului de Carmen Mihalache, cronicile și eseurile semnate de Adrian Jicu, Elena Ciobanu, Violeta Savu, Dan Perșa, Constantin Călin, Gheorghe Iorga ș.a.

O suită de momente aniversative regăsim și în paginile revistei ieșene, începând cu elogiul adus de Liviu Antonesei filosofului Mihai Șora, ajuns la 105 ani, continuând cu portretul universitarului Mihai Moraru și încheind cu cel al scriitorilor Agatha Grigorescu-Bacovia și Dinu Pillat, acesta fiind evocat și de fiica sa, Monica Pillat, interviu de Adina Bardaș. Sub pana lui Dionisie Vițcu, de un profil beneficiară, de asemenea, actorul Ion Caramitru, trecut recent la cele veșnice. Sumarul diversificat conține, pe lângă obișnuitele rubrici semnate de Constantin Coroiu, Dan Bogdan Hanu, Al. Cistelecan, Monica Bordeianu, Adrian Dinu Rachieru, Nicolae Busuioacă și Constantin Pricop, poezie de Monica Pillat și eco-poeme de George Bădărău, consemnări de Liviu Ioan Stoiciu, Nicolae Panaite și Ioan Țicalo, eseuri și cronici literare aparținând lui Gellu Dorian, Daniel Ștefan Pocovnicu, Mihaela Grădinaru, Diana Vrabie, Cristina Chiprian, Nicolae Mecu, Traian D. Lazăr, Radu Părpăuță, Vasile Larco, Victor Dumea, jumalul lui Eugen Munteanu... (CSG)

Vă semnalăm primirea spre lectură a următoarelor volume:

- Stan V. Cristea - **N-am fost singur. Scrisori primite 1987-2020** (Craiova, Editura Aius, 2021);
- Constantin Călin - **Pretexte pentru recapitulări** (Bacău, Editura Babel,

2021);

- Alexandru Dumitru - **Asta e și ideea** (idem, 2021);
- Roxana Medvețki - **Du-**

Semnal editorial

minica de mâine (Bacău, Editura Rovimed Publishers, 2021);

- Petre Isachi - **Conversații**

în oglindă cu Mircea Eliade (idem, 2021)

- Constantin Juncu - **Povestea cărților minore** (Bacău, Editura Smart Academic, 2021);
- Nicolai Tăicuțu - **Interior cu lumină aparentă** (Buzău, Editura Editgraph, 2021).

LECTOR

BUCUREȘTIUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar - Anul XI, nr. 10 (121), octombrie 2021
www.bucurestiul.ro

10 ani de apariție neîntreruptă

Universitatea din București. În confinanța orașului se află și una dintre cele mai frumoase colecții de cărți din România

În acest număr:

- Alexandru Cazaban: *Bucureștii literari și artistici* (3)
- Scenarii literari noi: *Denis Voiculescu* (4)
- V. Voiculescu: *Leziunile* (6)
- Mircea Eliade: *Încercarea iubirii*, XIII (7)
- Dan Păuc: *Zilele în care am așteptat să vedem miracole* (8)
- Poezie românească în limba 0: *Iustin Moraru, Mihai Mercicaru* (9)
- An cartural care scrie, care citește, care vorbește: *„Bucureștii literari și artistici”* (10-11, 14, 18)
- Radu Vida: *Beaudeclaire - 200. Eseu despre Dualitatea naturii umane* (12)
- Poezie universală în limba 0: *Muhammad Iqbal* (15)
- Neagu Udriște: *Bilete de autor* (17)
- Aleilelor artistice vizuale: *Cristache Gheorghiu* (20)

Fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu, revista **Bucureștii literari și artistici** a împlinit un deceniu de apariție neîntreruptă. Fără să primească vreun leu subvenție sau sponsorizare, publicația bucureșteană „a rezistat, a crescut de la an la an la un discret și temeinic, fără zgomet, și-a diversificat paleta tematică, și-a îmbogățit colectivul de autori, a pătruns pe Internet (unde are lunar peste 2.000 de postări), dar mai ales a ajuns la multe și variate categorii de cititori din toată țara”, după cum subliniază Florentin Popescu, redactorul-șef, în editorialul numărului aniversar. Evenimentul e salutat de „cei care scriu” la revistă, dar și de alți scriitori contemporani (directorul Coman Șova, Dumitru Radu Popescu, Ștefan Mitroi, Gheorghe Păun, Doru Dinu Glăvan, Florea Firan, Florea Burtan, Virgil Diaconu, Marian Nencescu, Romanița Maria Ștenel, Mihai Antonescu, Iolanda Paloda-Popescu, Nicolae Mareș, Teo Cabel, Tudor Meiloiu, Titus Vițeu, Dan Angheliescu, Nicolae Dan Frunteală, Delia Bialcovschi, Titi Damian, Șerban Codrin, Nicolae Cabel, Paraschiva Cărbunar, Dumitru Matală, Vasile Szolga, Ion Haineș, Nicolae Iliescu, Stan V. Cristea, Iustin Moraru, Theodor Damian, Nicolae Roșu, Nicolae Grigore Mărășescu, Mihai Neagu Basarab, Dinu Grigorescu, Alexandru Cetățeanu, Aureliu Goci, Nicolae Gheorghe, Constantin Pădureanu, Vasile Grigore). Din cuprinsul celor 20 de pagini mai reținem interviul cu poetul Denis Buican, poemele semnate de Coman Șova, Iustin Moraru, Mihai Mercicaru și Muhammad Iqbal, fragmentele de proză și memorialistică aparținând lui Alexandru Cazaban, Vasile Voiculescu, Mircea Eliade și Ion Andreiță, eseurile și cronicile literare purtând girul lui Florentin Popescu, Ion Roșioru, Dan Puric, Nicolae Cabel, Radu Vida, Delia Bialcovski, Radu Adrian, Lia Maria Andreiță, Vasile Szolga, Neagu Udriște ș.a. (C.G.)

Născut în Dămănești, poetul, prozatorul și eseistul băcăuan este doctor în teologie și parohul Bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul“ din Kitchener (Ontario). A publicat volumele **De unde începe omul**, **Vinerea Mare**, **Valea nisipului de aur**, **Urmele**, **Melcul**, **Agape**, **Fântâna luminii**, **Pasărea cu șapte aripi**, **Floarea fântânilor pierdute**, **Psaltirea apocrifă a dreptului Iov**, **Grădina Reginei Izvana**, **Tu știi că te iubesc** ș.a. (Cornel Galben)

Nu cred că greșesc. Poezia cu titlul de mai sus, scrisă de George Coșbuc, este unică în toată literatura română și printre puținele poezii antologice ale lumii care surprind misterul Nașterii Domnului. Rivalizând cu această bijuterie lirică este poate colindul nemților „Stille Nacht, heilige Nacht“, sau al francezilor „Noel“, sau acel cutremurător „Venite adoramus“.

Este oare vreun român să nu se regăsească în ea? În ea este sufletul țării noastre și ne regăsim fulg cu fulg ningând ca un amin după fiecare bătaie de inimă.

Crăciunul la noi începea cu pregătirea postului. O, sfinte amintiri! Ne întâlneam în casa unuia sau altuia și părinții ne învățau colinde, cum dintr' o sită veche să facem o stea, cum se spune plugușorul și cum se face „buhaiul“ cu coadă de cal spălată cu oțet, etc., etc.

Nu era radio să ne anunțe știrile rele din toată lumea. Nu era televizor să ne ispitească și să ne toarne în creier păcatele lumii și cum să ne manipuleze gândind pentru noi. Eram numai noi - familia. Nu existau „Christmas parties“.

Ce exista atunci era familia. Dragostea care ne unea. După săptămâni și săptămâni de pregătiri plecam cu colindatul. Când veneam acasă ne deșertam în fața mamei vistierile din traistă: colaci, nuci, mere, covrigi și chiar... portocale! O, Doamne, cât eram de fericiți! Apoi ne strângeam lângă mama în pat și ce admirabil a prins Coșbuc scena copilăriei noastre după ce ne-am întors cu colindatul: „Afară ninge liniștit./ Și-n casă arde focul./ Iar noi pe lângă mama stând./ Demult uitarăm jocul.“ Parcă numai în copilărie ninge așa de liniștit că se auzeau fulgii,

inimile noastre, candela rugându-se în fața icoanei de lemn și din când în când lemnele pocnind în vatră. Plutea atâta farmec și mister în aerul curat și sfânt din căsuța noastră! Toată casa fusese văruită, totul spălat, iar perdelele încă miroseau a ger uscat și floare de luceafăr. Evident că „demult uitarăm jocul“ luptându-ne cu nămeții și câinii, urcând până în vârful dealului până la casa lui Moinac, cojocarul satului, și mergând pe toate ulițele că ne spunea bunica: „Vai de casa la care nu vin copiii să o colinde!“ și că sfârșitul lumii o să vină când nu o să mai fie urme de colindători de la un vecin la altul.

Casa noastră avea simplitatea versului coșbucian. Avea două camere. Prima în care trăiam cu toții era lumea obișnuită - acolo dormeam, acolo era bucătăria, acolo era sufrageria și „salonul“. A doua cameră era „odaia“ cu toți pereții acoperiți cu covoare, cu două tablouri a lui mama și tata. Era un fel de „Sfânta Sfintelor“ unde noi copiii nu prea aveam voie să intrăm. Acolo într' o lădiță de sub pat erau documentele familiei, pergamente din vremuri uitate și Epistolia Maicii Domnului. Numai în camera aceea venea Moș Crăciun și ne aducea bradul după ce adormeam în brațele mamei.

„E noapte patul e făcut / Dar cine să se culce / Când mama spune de Iisus/ Cu glasul rar și dulce.“ Deși mama avea numai două clase primare era o comoară pentru noi copiii când ne vorbea despre Nașterea Domnului. Mai ales despre Maica Domnului! Eram săraci, dar mama ne încuraja să nu ne rușinăm, pentru că: „Cum s-a născut Hristos în frig./ În ieslea cea săracă./ Cum boul peste el sufla/ Căldură ca să-I facă./ Cum au venit la ieslea Lui/ Păstorii de la stână/ Și îngerii cântând din cer/ Cu flori de măr în mână.“

La mulți și fericiți ani de Sfintele Sărbători ale Crăciunului! Hristos s'a născut!

Pr. dr. Dumitru ICHIM,
Kitchener-Ontario, Canada

Cadran cultural

Periodic editat sub egida Consiliului Județean Bacău

Director: Petre Vlase

Redactor-șef: Cornel Simion Galben

Colectivul de redacție:

Ioan Dănilă, Ion Fercu, Anișoara Macor, Dan Sandu

Redacția: Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, 600266 Bacău, Str. Troțuș 6A

Tel./fax: 0234523357, 0740467908, 0740370665

e-mail: cadrancultural@gmail.com

ISSN 2601-5781, ISSN-L 2601-5781